

JMG

Islams trånga nyhetskorridor

– en kvalitativ innehållsanalys av Rapports representation av islam

Uppsatsförfattare:

Beatrice Dalghi
Frida Grönholm

Handledare:

Mathias A. Färdigh

Kandidatprogrammet i journalistik VT 2015
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
Göteborgs universitet

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

In this study, we research how Islam and muslims are portrayed in Rapport, the highest rated daily news broadcast in Swedish television. We have done this by applying the Ethnographic Content Analysis (ECA) to our material, news reports of April 2014.

The theoretical basis of this report derive from theories concerning islamophobia. These are theories that state how unfounded hostility towards Islam result in various forms of discrimination against muslims throughout society. Our premise has been that language and media constitute how the public perceive the world and their own place within it. In effect, a unilateral media portrayal of islam and muslims will produce and reproduce negative conceptions of muslims.

To analyze how islam is represented in Rapport we have applied four analytical themes on our material: content and subject, muslims in society, language and imagery, islam and stereotypes.

Our results show that the news reports with a muslim connection were homogenous and consisted mostly of news from abroad. Most of the reports had a negative spin, concerning violence, terrorist organisations, child marriage, refugees, murders of journalists and prisoners with a death sentence.

Prior studies about the portrayal of muslims in news broadcasting have had similar results as our, both internationally and in Sweden.

The result of the analysis indicate that Rapport apply their own diversity plan, created to avoid stereotypical portrayals of ethnic and religious groups. At the same it seems islamophobic tendencies are altogether to be found in Rapport's news reporting. Considering that the Swedes have less negative attitudes towards Islam today, than 25 years ago, the media image should be more diversified.

Key words: Islamophobia, media representation, media effects, framing, priming, news media, public service, Swedish Television, Rapport, islam, muslims

Nyckelord: Islamofobi, medierepresentation, medieeffekter, framing, priming, nyhetsmedier, public service, Sveriges television, Rapport, islam, muslimer

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
INLEDNING	5
BAKGRUND	7
Mediernas etiska ramverk	8
Svenska folkets inställning till islam	8
SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGA	10
TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI	11
Media representation	11
Framing och priming	12
Termen islamofobi	12
Islamofobi och orientalism	13
Kritik av begreppet ”islamofobi”	15
Håkan Hvitfelt och ”den muslimska faran”	16
Några avslutande ord	18
METOD OCH MATERIAL	19
ECA-metod	19
- Tema 1: Innehåll och ämnen	20
- Tema 2: Muslimer i samhället	21
- Tema 3: Språk och bildspråk	21
- Tema 4: Islam och stereotyper	22
Urval	22
Ett år av nyheter	23
Generaliserbarhet och IS	25
Våra valda inslag	26

Kritisk granskning av studien.....	27
Sammanfattningsvis.....	28
RESULTAT OCH ANALYS	29
Tema 1: Inslagens innehåll och ämne	29
- Muslimerna och våldet.....	29
- Den demokrativurmande västvärlden som kontrast.....	30
- Det osäkra rättsläget och demokratiska problem.....	30
- Diskussion.....	31
Tema 2: Muslimer i samhället	33
- Kvinnor talar om män, barn och förtryck.....	33
- Auktoriteter.....	35
- Problem.....	35
- Privatpersoner.....	36
- Diskussion.....	36
Tema 3: Språk och bildspråk	37
- Militärfordon och beväpnade män.....	37
- Kristna symboler.....	37
- Kläder.....	38
- Hem och inredning.....	38
- Diskussion.....	39
Tema 4: Islam och stereotyper	40
- Förföljelse av otrogna.....	40
- Koranen som roten till allt ont.....	41
- Diskussion.....	41
SLUTDISKUSSION	43
REFERENSLISTA	46

Inledning

Västvärlden tenderar att koppla samman muslimer och våld, oavsett om muslimer utövat våld eller inte. Efter upploppen i Paris 2005 gjorde Alex Chan en film för att belysa detta; filmen lyfter diskrimineringen av rasifierade ungdomar i Frankrike. Där porträtteras det polisvåld och det förtryck rasifierade i Frankrike får utstå, för att visa vad som ledde till upproren. Chans mål med filmen var att utmana mediernas ständiga koppling mellan muslimer och terrorism. Ironiskt nog uppfattades karaktärerna i filmen – som var en film utan tal men med bakgrundsmusik och text – som muslimer av nyhetsmedia. Det här stereotypa antagandet tvingades man senare gå ut och dementera och be om ursäkt för efter kritik från filmskaparen (Orgad, 2012:104).

Missförståndet av Chans film ovan är inget unikt för franska medier. Mediebilderna av islam är ofta ensidiga och våldsfokuserade. Den reproducerar stereotypa föreställningar av muslimer och bidrar enligt religionshistorikern Mattias Gardell till att upprätthålla en islamofobisk kunskapsregim som alla muslimer måste förhålla sig till (Gardell, 2011:18, 92). Islamologen Anne Sofie Roald beskriver det som att muslimer har blivit vår tids syndabockar, och jämför med andra världskrigets retorik kring judar och romer som roten till allt ont i samhället. Som en möjlig förklaring nämner hon idén om att islam som religion är "oacceptabel" eftersom den anses hota västvärlden (Roald, 2002:50-51). De tydligast uttrycken för "rädslan" för muslimer och islam, menar hon återfinns i medierna och i samtal mellan människor (Roald, 2002:52). Ett exempel är att de antimuslimska yttringarna i svenska medier har ökat sedan 11 september 2001, och att det finns en tendens att framställa en liten grupp fundamentalister som vore de representanter för den betydligt större gruppen muslimer (Roald, 2002:53). Vi ska redogöra mer utförligt för kritiken mot islamofobi-begreppet under teoriavsnittet.

Den sociala verklighet vi uppfattar byggs upp av flera sammanlänkade faktorer där språket skapar rum för vad vi kan uppfatta, förstå och tala om (Bryman, 2012:474). Vi skapar inte bara verkligheten genom det vi talar om utan också det vi inte talar om. I förlängningen innebär det här att även medier och i vårt fall nyhetsmedier konstruerar verkligheten, det medier talar om och lyfter fram blir den verklighet vi uppfattar (Becker, Vlad, 2009:59-62).

Det är inte språket ensamt som påverkar synen på verkligheten, mediebilderna bidrar också till att skapa en kollektiv uppfattning av hur det är ställt i världen. Shani Orgad argumenterar för att en av de viktigaste effekterna av medierepresentation är att den bild som visas i media blir grundläggande och skrivs in i maktordningen. Hon för ett resonemang om att maktrelationer kodas i medierepresentationen och att den i sin tur producerar och reproducerar maktrelationerna. Detta genom att konstruera kunskap, tro, värderingar och föreställningar om hur världen ser ut. Vidare nämner hon flera områden där medierepresentationen påverkar maktrelationer och placerar människor i fack som upprätthåller ojämlikhet. Hit hör klass, kön, "ras", sexualitet, etnicitet, ålder och nationalitet (Orgad, 2012: 25).

Den här synen återfinns inom olika forskningsfält – inom samhällsvetenskapen, lingvistik och medieforskningen ses det här som vedertaget. Att nyhetsmediers val av vad som lyfts fram som nyheter konstruerar verkligheten är en av den här uppsatsens viktigaste utgångspunkter (Orgad, 2012:41-42).

Vi ska därför undersöka hur islam och muslimer representeras i Sveriges största nyhetsprogram Rapport. Public service arbetar efter en mångfaldsplan som bland annat säger att programutbudet ska spegla landet och den variation som finns i befolkningen som helhet. Vidare är tanken att så många olika människor som möjligt ska inkluderas, samt att mångfalden i programmen ska ökas och stereotyper – bland annat sådana kopplade till etnicitet – ska undvikas (SVT, 2015:25)

Baserat på detta kan man förvänta sig att Rapport representerar muslimer i Sverige och världen på ett mångsidigt och varierande sätt. Frågan är: Gör Rapport det?

Bakgrund

Bilden av muslimer som terrorister – och terrorister som muslimer – står i bjärt kontrast till den årliga statistik om terroråd inom EU som presenteras av den europeiska polisbyrån Europol. Enligt 2014 års rapport betraktar majoriteten av EU-länderna religiös fundamentalistisk terrorism som ett stort hot, men statistiken visar att under 2013 begicks inga religiöst motiverade terroråd i medlemsländerna (Europol, 2014:10, 18).

En öppning för kritik mot Europols statistik är emellertid att den inte visar attentat som inträffar i Storbritannien. I en DN-artikel ifrågasätter Magnus Ranstorp, forskare och expert på terrorism vid försvarshögskolan, statistiken, som han tycker är missvisande. Han menar att Storbritannien i själva verket är det land i EU som är mest utsatt vad gäller islamistisk terrorism och extremism. Vidare vänder han sig mot att det är upp till varje medlemsland att själv definiera terrorism, och att rapporten inte ger någon redovisning av avvärdade död (Stiernstedt, 2011, 25 januari).

Medieforskaren Elizabeth Poole har studerat brittiska mediers representation av muslimer och hon menar att det är uppenbart att medier både reproducerar rådande ideologier i samhället och skapar sina egna normer och värderingar. Nyheterna förser sin publik med ett ramverk för hur de ska tolka och definiera verkligheten (Poole, 2002). Därför utgår vi i den här uppsatsen från en tanke om att förutsättningen för att människor ska kunna uppfatta islam som något annat än en våldsamt religion är att medier ger en mångsidig bild av islam och muslimer.

Mediernas etiska ramverk

Till de journalistiska yrkesreglerna hör, förutom att ge en korrekt och allsidig nyhetsvärdering, att inte framhäva ”berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politisk tillhörighet, religiös åskådning eller sexuell läggning om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.” (SJF: u.å). Dessutom anser Nord och Strömbäck att följande krav är rimliga att ställa på medieinnehållet baserat på de svenska etiska reglerna för press, radio och tv:

”6) att inte dramatisera på ett sätt som suddar ut gränsen mellan fakta och fiktion, samt 7) att inte anspela på allmänt hållna stereotyper och fördomar på ett sätt som bidrar till att de sprids och förstärks.” (Nord & Strömbäck, 2002:18-19).

Som vi redan nämnt jobbar public service efter en mångfaldsplan där bland annat följande står att läsa:

”Programmen ska utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet tillgodoser skiftande förutsättningar och intressen hos befolkningen i hela landet. Programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen samt som helhet präglas av folkbildningsambitioner.”

Vidare skriver SVT:

”Det övergripande målet för allmän-tv-produktionen och dess handlingsplaner har varit att hela vår programproduktion ska genomsyras av tanken att vi inkluderar så många olika människor som möjligt. Vi ska arbeta för att öka mångfalden i våra program och undvika stereotyper /.../ att inte alltid problematisera exempelvis etnicitet.” (SVT, 2015:25).

Svenska folkets inställning till islam

Det kan vara relevant att nämna att kristna i högre utsträckning än muslimer varit inblandade i väpnade konflikter under åren 1946-2001. Sett till antalet anhängare finns det dock en religion vars medlemmar har varit än mer involverade i väpnade konflikter än anhängare av andra religioner: buddhister (Gardell, 2011:181-182). Trots det är den svenska befolkningen inte särskilt negativt inställda till vare sig kristendom eller buddhism som religioner. En majoritet är däremot negativt inställda till islam. Redan 1990 ställdes en fråga i SOM-undersökningen om inställningen till islam som religion. Av svaren framgick det att 65 procent av de tillfrågade hade en mycket eller ganska negativ inställning till islam (Hvitfelt, 1991).

I 2005 och 2011 års undersökning ställdes frågan om inställningen till olika världsreligioner och trosuppfattningar. 53 respektive 42 procent svarade att de var negativt inställda till islam.

Svenska folkets inställning till islam har alltså blivit mindre negativ över tid, men är fortfarande långt mer negativ än inställningen till exempelvis kristendom (9 respektive 14 procent negativa) och buddhism (21 respektive 25 procent negativa). Som en förklaring till de negativa attityderna kring islam föreslås den koppling som oftast görs mellan islam och terrorism. Vidare resonerar författarna kring att den mycket islamkritiska debatten efter terrordåden i New York kan ha resulterat i att 2005 års resultat var ovanligt högt. (Weibull, Oscarsson & Bergström, 2012:548). Som en del av förklaringen menar medieforskaren Håkan Hvitfelt att de negativa attityderna återspeglar ”massmediernas bevakning av händelser som med rätt eller orätt på olika sätt kopplats till islam” (Hvitfelt, 1991:101). Om man tittar på hur den allmänna opinionen har förändrats borde man kunna förvänta sig att mediebildens också har blivit mindre negativt tematiserad.

Ett utslag av svenska folkets inställning till olika religiösa grupper skulle kunna återfinnas i hatbrottsstatistiken. Av brås hatbrottsstatistik från 2013 framgår det att de islamofobiska, kristofobiska och antireligiösa hatbrotten är lika vanliga, de utgör sex procent vardera (brå, 2014:40).

En närmare titt på statistiken visar att hatbrotten tar sig olika uttryck: De kristofobiska hatbrotten är i stor utsträckning skadegörelse- eller klotterrelaterade, de islamofobiska brotten å sin sida gäller till stor del hets mot folkgrupp (brå, 2014:9). I samma rapport står att läsa att kristofobiska hatbrott oftare riktar sig mot byggnader än mot enskilda personer (brå, 2014:43). Av den medieeffektsforskning vi har tagit del av håller vi det för sannolikt att mediebilderna av islam leder till konsekvenser av våld och diskriminering, även om procentandelen av hatbrotten är lika stora så riktar sig kristna hatbrott oftare mot byggnader än mot personer.

Värt att notera är att ordet "buddhistofobi" inte ens förekommer i rapporten, något det kanske borde ha gjort med tanke på mängden väpnade konflikter buddhister varit inblandade i, i alla fall om den negativa inställningen var kopplad till hur våldsamt en viss religion är. Hatbrott riktade mot buddhister räknas istället in under "andra antireligiösa hatbrott".

Syfte och forskningsfråga

Med teorier om islamofobi följer något som Gardell kallar för ”den islamofobiska kunskapsregimen” vilken påverkar muslimer, eller personer som verkar vara muslimer, tillträde till en lång rad samhällsmöjligheter där jobb och boende bara är några av de materiella poster som är svåra för muslimer att nå just på grund av islamofobi (Gardell, 2011:138-140). Vi utgår därför från att det är viktigt att medierna – i vårt fall nyhetsmedierna – representation av islam är mångfacetterad och att muslimer tillåts inneha fler roller än den som problemet.

Uppsatsens bidrag till forskningen är att, om än i liten skala, ge en bild av hur nyhetsmediernas representation av islam såg ut under april 2014. Den tar stöd mot tidigare forskning inom samma ämne men ämnar ge en mer aktuell och sverigeorienterad bild än den som redan finns. Uppsatsens roll i samhället motiveras av antagandet att Rapports skildring av islam påverkar synen på islam i Sverige idag, vilken i förlängningen påverkar vilken roll muslimer i Sverige tilldelas och vilka symboliska rum muslimer får tillträde till eller stängs ute från (Orgad 2012: 25). Brune konstaterar att om rapporteringen kring integration, rasism och främlingsfientlighet är osaklig och fördomskapande försämras möjligheterna att bygga ett demokratiskt och mångkulturellt samhälle (Brune, 1998:13).

Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka hur medias representation av islam ser ut i Sveriges största nyhetsprogram Rapport.

Frageställningen för vår uppsats är ”hur representeras islam och muslimer i Rapport under april 2014?”

För att besvara frågan ska vi använda oss av ECA-metoden. Vi kommer att studera åtta nyhetsinslag från Rapport och analysera dem utifrån fyra olika teman:

Innehåll och ämnen – Vad är inslagets huvudsakliga innehåll? Vad händer? Varför händer det (hur förklaras bakgrunden)? Hur gestaltas en eventuell konflikt (på individnivå, politiskt, religiöst, klass)?

Muslimer i samhället – Vilka personer förekommer i inslaget? I vilken egenskap förekommer de - som sig själva, som representanter för ex. myndighet eller institution, eller som exempel på problem/ fenomen? Vem uttalar sig och om vad? Beskrivs muslimer som individer eller som kollektiv (om kollektiv: hur beskrivs kollektivet)? Hur beskrivs muslimers relationer till andra? Hur representeras utseende och muslimska attribut?

Språk och bildspråk – Hur berättas nyheten? Vilka beskrivande ord används? Hur beskrivs aktörerna? Vilket bild- språk används? Vad representerar bilderna?

Islam och stereotyper – Används arabiska ord istället för dess svenska översättning (ex. Allah/Gud, jihad/heligt krig)? Förekommer ”stridsrop” som ”Allahu akbar”? Förklaras komplexa skeenden med stöd i Koranen?

Tidigare forskning och teori

I det här kapitlet ska vi redogöra för vad tidigare forskning säger om medierepresentationen av islam och för vilka teorier vi ska luta oss mot då vi analyserar vårt material. Det ska sägas att Gardell i vissa läger anses vara en något kontroversiell forskare, men vi har valt att trots detta luta oss mot hans resonemang, bland annat genom att ta stöd av fler forskare än honom. Vi ska också redogöra för en del av kritiken som riktas mot begreppet islamofobi i det här kapitlet. Att studera vilket utrymme muslimer idag ges i Sveriges största nyhetsändning är den här studiens relevans för forskningen, även om vi inte kommer kunna uttala oss om en längre nyhetsperiod eller övriga nyhetsmedier så anser vi att en aktuell bild ändå kan bidra med något.

Media representation

Mediers, och i det här fallet nyhetsmediers, sätt att representera islam skapar en kollektiv uppfattning av hur islam och muslimer är. En bild som inte sällan är snedvriden och våldsfokuserad där mediebilderna av muslimer länkas samman med bilden av terrorister (Orgad, 2012:54). Ändå är nyhetsmedias uppgift att leverera en korrekt och allsidig nyhetsförmedling (SJF, u.å) men det som väljs ut som nyheter och det som således blir nyheter kan också sägas konstruera en social verklighet, snarare än spegla verkligheten (Becker, Vlad 2009:59-62). Om medierna förmedlar en bild av islam som en våldsam religion, så skapas och återupprätthålls en kollektiv uppfattning av att islam de facto är en våldsam religion medan exempelvis kristendomen inte är det (Orgad, 2012: 134-135).

Hvitfelt föreslår att nyhetsförmedlingen kan ha följande effekter på opinionsbildningen: en dramatiserad, våldsinriktad och allmänt negativ rapportering om islam och muslimer bidrar till att befästa en sedan tidigare negativ uppfattning om desamma. Som en följd har muslimska symboler och ord (exempelvis slöja, eller ordet "Allah") fått en negativ innebörd som ytterligare förstärks av att de i mediasammanhang kopplas till exempelvis våld och förtryck. Det innebär att den främlingsfientlighet som finns mot islam och muslimer hålls vid liv bland annat genom bilder i medier (Hvitfelt, 1998). Mediernas Vi och Dom granskar strukturell diskriminering inom media och i kapitlet Den dagliga dosen - diskriminering

i Nyheterna och Bladet hävdar Ylva Brune att medielogiken gör att nyhetsjournalistiken kräver polariseringar, samt att det i medierna finns en "kraftfull och upprepande variant av andrafiering av framför allt muslimer, där 'de' får härbärgera egenskaper som är oönskade i den egna kulturen." (SOU, 2006:21, 91). Också Shani Orgad talar om detta i Media Representation and the Global Imagination och säger att skapandet av vi och dom förstärkts sedan terrordåden i USA 2001. (Orgad, 2012:52-53).

Marina Ghersetti och Anna Levin har studerat Aftonbladets och Dagens Nyheters rapportering av terrorattentaten i New York och Washington under den månad som följde på dåden i sin kvantitativa förstudie Muslimer och islam i svenska nyhetsmedier, om rapporteringen av terrorattackerna i USA den 11 september. Syftet med undersökningen var att ta reda på hur bilden av muslimer och islam såg ut i svenska mediers rapportering. De kom fram till att även om de undersökta artiklarna framhöll att det inte fanns något samband mellan terrordåden och islam så var beskrivningarna av islam och muslimer schabloniserade. Starkt troende muslimer beskrevs som farliga och benägna att begå terrorhandlingar och det fanns

dessutom ett element av mystifiering av ”muslimska attribut” som slöja, långt skägg och turban (Ghersetti & Levin, 2002:26).

Framing och priming

Mycket förenklat handlar begreppen om hur man ramar in (framing) ett ämne, och vad man väljer att lyfta angående ett visst ämne (priming). Exakt vad begreppet framing innefattar

är inom medieforskning omdiskuterat. I *The Handbook of Journalism Studies* förklaras det som att media upprepade gånger tillskriver ett objekt vissa egenskaper. När det skett tillräckligt många gånger blir de tillskrivna egenskaperna eller titlarna till slut en kollektivt vedertagen syn på hur ”objektet” är eller hur man benämner det. Framing främjar tolkningen av exempelvis en problematisk situation på ett visst sätt och innehar ofta kulturell resonans (Entman, Matthes & Pellicano, 2009:177).

Effekterna av journalisters framing förklaras som två olika men samverkande typer, dels ramar för kommunikation och dels ramar för tanken. Ramarna för kommunikation – ofta refererade till som ”media frame” – fokuserar på vad speaken eller en nyhetstext säger. Hit hör hur ett ämne porträtteras av ”eliten”. Ramarna för tanken fokuserar på vad en individ tänker, alltså hur ett ämne eller en fråga värderas av individen. ”Media frames” spelar ofta en viktig roll för hur människor tänker om ett visst ämne (Entman 2009: 181).

Priming innebär att vissa frågor eller attribut lyfts fram vilket ger dem en benägenhet att påverka hur åsikter formas. Priming har inte bara del i vad vi tänker på, utan också hur vi tänker på det (Coleman, Maxwell, McCombs, Shaw & Weaver, 2009:151).

Termen islamofobi

Islamofobi är ett centralt begrepp i vår studie. Det är ett förhållandevis nytt ord med flera definitioner och det råder på intet sätt konsensus om dess applicerbarhet. De som motsätter sig ordet brukar anföra att dess användning förhindrar kritik av islam, och i synnerhet av radikala tolkningar. Andra vänder sig mot att ordet felaktigt beskriver en fobi, när det snarast handlar om fördomar eller fientlighet. (Bevelander & Otterbeck, 2006:9). Islamofobi har likheter med antisemitism och ordets ursprung står att finna bland annat i kritiken av orientalism, som vi vidare utvecklar i teorikapitlet. Vi har studerat flera definitioner av begreppet, men den huvudsakliga utgångspunkten för vår studie är den beskrivning som den brittiska tankesmedjan The Runnymede Trust presenterade i en rapport i slutet på 1990-talet. Den tar sikte på islamofobi som en ogrundad fientlighet mot islam, såväl som de praktiska konsekvenser i form av diskriminering och utestängande av muslimer som fientligheten innebär (The Runnymede Trust, 1997:4).

En viktig effekt av etableringen av islamofobi som begrepp är att det gör det möjligt att lyfta det sätt på vilket islam och muslimer skildras, och kan därför sägas utgöra själva förutsättningen för den här uppsatsen (Bevelander & Otterbeck, 2006:11).

Islamofobi och orientalism

Den brittiska medieforskaren Elizabeth Poole har studerat representationen av muslimer i brittisk press under nästan tio år. Hennes forskning tar avstamp i Edward W. Saids teori om orientalism från slutet av 1970-talet (Poole, 2009:28).

Said definierar orientalism som ett förhållningssätt som ”grundar sig på en ontologisk och kunskapsteoretisk uppdelning mellan ‘Orienten’ och (för det mesta) ‘Västerlandet’.” Det västerländska samhället har historiskt konstruerat Orienten som främmande, ”dem” som en motsats till ”oss.” (Said, 1993:65). Orientalismen förutsätter ett positionellt överläge där västvärlden kan förhålla sig till orienten utan att tappa övertaget (Said, 1993:71). I skapandet av en europeisk identitet (”vi”) i förhållande till icke-europeiska kulturer (”dem”), upprätthålls maktstrukturer inom vilkas ramar västvärlden själva bedömer, studerar, disciplinerar och avbildar ”orientaler” (Said, 1993:113). Said menar att genom att polarisera öst och väst, har västvärldens makt över Orienten blivit en sanning som kan användas för att kontrollera ”den andra” (Said, 1993:122).

Bevelander och Otterbeck förtydligar hur diskussionerna om islamofobi och orientalism skiljer sig åt:

”Medan den förstnämnda oftast syftar på diskriminering av muslimer, inriktar sig den sistnämnda snarare på kritik av hur kunskap om muslimer och islam konstruerats.”
(Bevelander & Otterbeck, 2006:11)

Elizabeth Poole konstaterar att mediernas retorik kring islam har ändrats drastiskt sedan 11 september 2001. Oavsett om en nyhetshändelse handlar om islam eller inte, så har det tidigare varit genom rapporteringen av exempelvis Iranska revolutionen eller Gulfkriget som den brittiska publiken har blivit bekant med islam. Det som nu har blivit problematiskt är att ”fienden” själv motiverar sina handlingar med stöd i islam. Sedan terrordåden i New York är alla plötsligt intresserade av frågor om islam, vilket i sig skulle kunna vara en positiv utveckling. Men, menar hon, om nya kunskaper om islam endast bidrar till att cementera ett orientalistiskt synsätt är det en förlust. (Poole, 2009:2)

Och det är precis det som händer enligt Poole. Gamla orientalistiska diskurser omvandlas för att passa det moderna läget:

”An Orientalist discourse is continually transformed to fit the developing circumstances. The current situation may not be about Islam, but the meanings and values attached to Islam in recent times are reproduced to demonize the enemy, even where the signifier ‘Islam’ remains unused.” (Poole, 2009:16)

Hon tycker sig se ett nytt medieklimat där islam är i fokus, och där rapporteringen tangerar sensationsjournalistik. Som ett exempel nämner hon berättelser om inhemska extremistgrupper som lockar vanlig unga män till fanatism. För andra aspekter av det muslimska samhället verkar intresset ljummet (Poole, 2009:14-15).

Men bilden av islam som västvärldens fiende är alltså äldre än så, enligt Poole. "Politisk islam" manifesterat främst genom iranska revolutionen 1979 har möjliggjort för västvärlden att konstruera islam som en fiende, både ideologiskt och fysiskt. Det, menar hon, har i sin tur varit grunden för att säkerställa makten över ett ekonomiskt rikt område, och genom det, försvara sin överlägsna europeiska identitet. Medierna fungerar som ett instrument för den allmänna opinionen och demoniserar följaktligen islam och framställer det som ett hot mot "västerländska" intressen. Därmed produceras och vidmakthålls en ideologi som krävs för att förtrycka muslimer både internationellt och i det egna landet. (Poole, 2009:17)

På det viset kan man betrakta islamofobi som orientalismens samtida uttryck, där islam får representera ett homogent hot mot västvärlden, alldeles oavsett hur mångfacetterade dess utövare är (Poole, 2009:40). I den här "nya" orientalismen ryms endast ett fåtal muslimska stereotyper. Man beskriver muslimer som bakåtsträvande, irrationella, fundamentalistiska, hotfulla och manipulativa (Poole, 2009:18).

Elizabeth Poole menar att medierna skapar sin egen verklighet. Därför, skriver hon, är det ointressant att jämföra mediernas representation med en faktisk verklighet. Istället tar hon sikte på de sanningar om islam som medierna bidrar till att skapa. (Poole, 2009:31) Vidare hävdar hon att opinionsundersökningar bland läsarna visar att den icke-muslimska allmänheten till stor del delar den konservativa bild av islam som medierna förmedlar. (Poole, 2009:249). I sin kvantitativa studie konstaterar Poole att även om rapporteringen kring islam inom Storbritannien har ökat, så utgör den fortfarande en försvinnande liten del av den totala rapporteringen kring islam, vilket leder till slutsatsen att islam fortfarande betraktas som ett utländskt fenomen. Och även om rapporteringen kring islam i sig utgör en liten del av all nyhetsrapportering, så har islam en mer framträdande roll på nyhetsplats än andra österländska religioner (Poole, 2009:247). Även om det är möjligt att separera studiet av inrikes- och utrikesnyheter om islam, så anser hon att bilden av muslimer i medierna densamma. Den högst begränsade mängden inrikesnyheter om muslimer i Storbritannien måste dessutom konkurrera med den flod av utrikesnyheter där muslimer representeras (Poole, 2009:258).

Poole frågar sig inledningsvis om teorin om orientalism fortsatt kan anses relevant. Hon menar att orientalismens diskurs har omvandlats och överförs till den inhemska "andra". Hon kunde se att dess centrala element användes för att exotifiera och utmåla "den andra" som högst utländsk. Det skapar en gemensam känsla av nationell identitet på "den andres" bekostnad i syfte att upprätthålla samhällliga strukturer. Genom att porträttera muslimer på ett sådant sätt, upplöses samhällets ansvar att inkludera dem, och på så sätt upprätthålls hegemonin. Istället för att betrakta teorin om orientalism som obsolet, har globaliseringen ökat behovet för att skapa tydliga gränser när oron för omvärlden ökar, och därmed är orientalismen en kraft att räkna med även idag (Poole, 2009:251).

Hon tycker sig se stöd för att den orientalistiska mediediskursens globala bild av islam är starkt färgad av USA:s utrikespolitik. Storbritanniens relation till USA [De stod till exempel enade i "kriget mot terrorismen"] skulle i så fall förklara mediernas hållning (Poole, 2009:250). Vidare menar hon att det finns ett antal uppfattningar som framträder när man studerar islam i Storbritannien. Bland dessa återfinns bilden av att

islam är statiskt och att muslimer motsätter sig utveckling, att muslimer hänger sig åt ålderdomliga praktiker där de mänskliga rättigheterna åsidosätts, och dessutom används islam konsekvent som en förklaringsmodell för en rad oönskade sociala beteenden. Som en motvikt framträder oundvikligen bilden av ett mer rationellt, humant och demokratiskt Storbritannien (Ibid.).

Hon konstaterar att även om de brittiska medierna inte ger en direkt förvanskad bild av muslimer, begränsar de kraftigt många aspekter av det muslimska livet, till en högst fören- klad bild. Islam ska inte användas som en enskild förklaringsmodell för beteenden inom en massiv grupp individer som definieras som ett kollektiv, men som ett resultat av förutfattade meningar, mediers förenklande uppdrag och etablerade principer för nyhetsvärdering, värderas negativa nyheter om muslimer mycket högt i det redaktionella arbetet. (Poole, 2009:252)

Pooles slutsats är dystert: Mediernas bevakning definierar den sociala verklighet genom vilken allmänheten uppfattar muslimer och har en aktiv roll i att upprätthålla dessa uppfat- tningar. De mönster av representation som hon ser i sin studie har en effekt som legitimerar nuvarande sociala strukturer av dominans, maktstrukturer och därigenom diskriminering. Muslimer exkluderas systematiskt från det brittiska, och den känsla av misstro, utanförskap och maktlöshet det orsakar hos dem kan bara ha negativa effekter för samhället (Poole, 2009:259).

Kritik av begreppet ”Islamofobi”

Fred Halliday är en brittisk professor i internationella relationer och han tycker att använd- ningen av termen islamofobi är problematisk. Han förnekar visserligen inte att det finns ett fenomen som faller inom definitionen, men han vänder sig mot att det skulle vara någonting som har sin bakgrund i relationen mellan ”väst” och ”öst”. Ett av samtidens mest slående uttryck av islamofobi menar han förekommer i Indien, där Bharatiya Janata Party i slutet på 1990-talet gick till omval på tre stora anti-muslimska frågor (Halliday, 1999:898).

”Den gröna faran” handlar inte om att islam skulle vara ett hot, religiöst eller kulturellt, utan symboliserar västvärldens rädsla att förlora makt och inflytande i Mellanöstern (Poole, 2009:36).

Islam må ha varit fienden historiskt, under korstågens tid, men kan knappast anses vara en fiende idag. Varken av medier eller politiker framhålls islam som religion som ett hot. Istället angrips muslimer som grupp, framförallt invandrare som antas tillhöra gruppen. En mer korrekt term, enligt Halliday, är därför anti-muslimism (Halliday, 1999:898).

Genom att använda sig av begreppet islamofobi utgår man, enligt honom, felaktigt från att det finns ett islam. Ett sådant svepande antagande riskerar att rättfärdiga de

muslimer som i ett svar på en sådan "attack" ställer sig bakom en tolkning av religionen som begränsar exempelvis kvinnors rättigheter eller yttrandefriheten (Halliday, 1999:899). Han menar också att användningen av termen utmanar möjligheten till en dialog på ett mer allmänt plan, eftersom den förutsätter att lösningen ligger i brobyggande och respekt för den andra gruppen, vilket riskerar att undanröja rätten att kritisera praktikerna hos den man för dialogen med. Den som med stöd i de mänskliga rättigheterna invänder mot delar av den islamiska traditionen - såväl som den som ifrågasätter konservativa tolkningar från insidan - riskerar därmed att klassas som islamofob (Halliday, 1999:899).

Halliday motsätter sig att det skulle finnas en tidlös "sanning" om relationen mellan islam och västvärlden (Poole, 2009:32). Han beskriver den samtida diskussionen som förvirrad och förenklad (Halliday, 1999:892). Samtalet förs ofta med ett högt tonläge och kretsar kring det hot västvärlden uppfattar från "islam" och vice versa. Icke-muslimer tenderar att fokusera på terrorism - som om de flesta muslimer vore terrorister eller tvärtom - graden av aggressivitet inom muslimska grupper och vilket ansvar muslimer bär för det, samt på muslimers villighet att respektera mänskliga rättigheter. Den muslimska världen stereotypiserar "väst" och framhåller en enad identitet för alla muslimer, med en enad tolkning av religiösa texter och kulturella praktiker. Problemet, enligt Halliday, är att både muslimer och de som motsätter sig "islam" skriver under på den här typen av förenklingar. De som är mest angelägna om att påpeka västvärldens fördomar mot den muslimska världen, landar ofta i en lika förenklad lösningsmodell: Istället för att frukta anti-muslimska stereotyper måste vi respektera, förstå och studera islam (Halliday, 1999:893).

Vidare menar Halliday att en stor del av den islamiska kritiken mot västvärlden har mycket lite att göra med religion, den är ofta sekulär och nationell. Brott mot mänskliga rättigheter, både med religiösa och sekulära förtecken, förekommer i muslimska, såväl som icke-muslimska samhällen. Ordet islamofobi, liksom dess föregångare imperialism kan alltför lättvindigt användas för att tysta kritik mot nationer eller grupper (Halliday, 1999:900).

En kraftigare kritik framförs av Aje Carlbom, fil dr i socialantropologi vid Malmö Högskola. Han menar att de som i Sverige förespråkar kulturell mångfald avfärdar all kritik mot islam genom att hävda att den är uttryck för islamofobi (Carlbom, 2003:69). Som ett exempel nämner han debatten om att tillåta byggandet av moskéer i Sverige. "Många svenskar" har uttryckt en oro för placeringen av moskéer, men fått sina argument kategoriserade som islamofobiska eller diskriminerande av "pluralistiska skribenter" enligt Carlbom (Carlbom, 2003:69). Dessa skribenter har en tendens att beskriva kort sagt alla negativa påståenden om muslimer eller islam, som ett uttryck för islamofobi (Ibid). Men genom att beskriva "islamofober" som en anonym, homogen grupp gör man sig alltså skyldig till samma svepande generaliseringar som gruppen själva kritiserats för. (Ibid)

Han menar att det inte finns utrymme för en aldrig så mild kritik av muslimska praktiker eller islamiska idéer, eftersom det i den pluralistiska diskursen finns en tendens att förklara alla sådana uttryck som ett resultat av en fobisk hållning mot muslimer

(Carlbom, 2003:70). Det omöjliggör även ett ifrågasättande av fundamentalistiska tolkningar av islam, och på så sätt intar pluralisterna samma ställning som islamisterna, enligt Carlbom (Ibid.). Genom att föreslå att en negativ stereotyp byts ut mot en positiv, löser man inte problemet med islamofobi. Det är lika förenklande att utgå från en renodlat positiv bild av islam och muslimer och är helt enkelt inte möjligt att betrakta en grupp som homogen på det viset. (Carlbom, 2003:71).

Håkan Hvitfelt och ”den muslimska faran”

I mitten på 1990-talet genomförde medieforskaren Håkan Hvitfelt en studie inom ramarna för Socialvetenskapliga forskningsrådets projekt Massmediernas och allmänhetens bild av islam. Syftet med studien var att undersöka mediebilderna av islam i Sveriges tre största nyhetsprogram, och för att göra det studerade han huvudsändningarna av Aktuellt TV1, Rapport, TV2 och Nyheterna, TV4 under åren 1991-1995. Urvalet motiverades med att tv-mediet har en unik genomslagskraft, dels vad gäller att nå ut till en stor publik, och dels avseende att sätta dagordningen för resten av svenska medier (Hvitfelt, 1998:78). Resultatet presenterades i en artikel i Ylva Brunes antologi Mörk magi i vita medier (1998) och har till stor del legat till grund för vår studie.

Hvitfelt inleder med att konstatera att islam är en religion som majoriteten av svenskarna inte har några direkt erfarenheter av, och att inställningar till islam framförallt lär spegla mediernas bevakning av händelser som kopplas till islam (Hvitfelt, 1998:72). Det är ett rimligt antagande, men samtidigt har sammansättningen av gruppen ”svenskar” med all säkerhet ändrats de senaste 20 åren. Idag är det sannolikt fler svenskar som själva är muslimer, eller som har en muslimsk klasskamrat, arbetskollega, partner eller släkting än vad det var i mitten av 1990-talet. Som vi har redogjort för ovan, visar SOM-undersökningarna att svenska folket har blivit mindre negativt inställda till islam som religion de senaste åren. Med den teoretiska utgångspunkten att det som förmedlas i medierna spelar roll för hur människor uppfattar omvärlden, är det av intresse att undersöka hur mediebilderna ser ut. Med avstamp i Hvitfelts studie vill vi därför se om det förhåller sig på samma sätt som det gjorde när han genomförde sin studie 1991-1995. Vår metod är en annan och inom ramarna för vad som ryms i den här uppsatsen är vårt urval betydligt mindre.

Genom att studera TT-telegram från tidigt 1980-tal och framåt identifierar Hvitfelt bland annat följande tendenser i mediebilderna av islam och muslimer:

- Islam kopplas till politiskt förtryck.
- Kvinnors ställning inom islam framställs undantagslöst som underordnad.
- Muslimer framställs som fanatiska.
- Religionstillhörigheten lyfts ofta fram när muslimer begår våldsdåd och brott (något man inte gör när det gäller kristna personer).
- De händelser som medierna uppmärksammar om islam är i regel negativa. (Hvitfelt, 1998:75-76)

I sin egen studie av de stora nyhetssändningarna under 1990-talets första halva uppmärksammar Hvitfelt att rapporteringen av nyheter i kommersiella TV4 är mer dramatiserad och oftare har våldsanknytning än den i public service (Hvitfelt, 1998:82). Det kan vara viktigt för oss att ha med i beräkningen, eftersom vi uteslutande kommer att titta på public service. Med utgångspunkt i public services mångfaldsplan, kan man tänka sig att de idag är mer medvetna om att inte aktivt producera och upprätthålla stereotypa bilder av minoritetsgrupper i samhället.

Vidare ger Hvitfelts kvantitativa undersökning följande för handen:

- I 40% av fallen förekommer islam i rapportering om krig, men vanligen är offren muslimer och rapporteringen kan därför knappast betraktas som negativ för muslimer. (Hvitfelt, 1998:78)
- En fjärdedel av alla inslag handlar om terrorism, och här framträder islam som synnerligen hotfullt. (Ibid.)
- Det tredje vanligaste temat är förföljelse av ”otrogna”, och islam förknippas därmed med fanatism. (Hvitfelt, 1998:79)
- Överlag framträder islam som ”våldets religion”, endast 14% av inslagen saknar våldsanknytning. Det kan ses i ljuset av att en fjärdedel av nyhetsinslagen vanligtvis har våldsanknytning, men när islam uppmärksammas är det betydligt mer frekvent. (Hvitfelt, 1998:79-80)
- Det uppmärksammas sällan att muslimer även är offer för ”muslimskt våld”. (Hvitfelt, 1998:81)
- Stereotypa symboler för islam används frekvent i rapporteringen och fungerar som perspektivmarkörer. Exempel är ord som Allah, jihad, Koranen och islamist. Mediala symbolbilder kan vara minareter, män som ligger på knä och ber och kvinnor i slöja. (Hvitfelt, 1998:82-83)

Här har vi hämtat mycket inspiration för vår kvalitativa undersökning. Med Hvitfelts studie för ögonen ämnar vi kartlägga i vilken utsträckning nyhetsinslag som medvetet eller omedvetet kopplas till islam framställer religionen som våldsam, hotfull och fanatisk.

Några avslutande ord

Vi har i det här kapitlet redogjort för olika synsätt på begreppet islamofobi och dess relation till orientalismen, samt att muslimer och islam ofta sammankopplas med våld, förtryck och terrorism. Vår studie grundar sig i mångt och mycket på religionshistorikern Mattias Gardells resonemang om islamofobi, men vi är medvetna om att det råder delade meningar om dess applicerbarhet. Vidare har vi redovisat teorier om hur medierna konstruerar verkligheten och att medierepresentationen får konsekvenser som sträcker sig vidare ut i samhället. Vi har också lyft vad tidigare forskning inom samma ämne som denna uppsats visar och redogjort för synen på muslimer i Sverige idag och över tid. I följande kapitel ska vi redogöra för vilket material vi ska analysera och hur vi ska göra det.

Metod och material

I det här kapitlet ska vi redogöra för vårt val av metod, tala om hur vi kategoriserat vårt material, vilket urval vi gjort varför och hur våra val påverkat studiens utgång. Avslutningsvis resonerar vi kritiskt kring vår studie.

ECA-metod

För att genomföra studien har vi använt oss av Ethnographic Content Analysis, ECA-analys. Metoden är en kvalitativ innehållsanalys där man undersöker materialet genom att ställa relevanta frågor till det. Arbetssättet innebär att forskaren sätter sig själv i centrum och blir på det viset ett medel för att upptäcka mönster och tendenser i det empiriska materialet (Altheide, 1996:13, 16). Genom att noggrant studera helheten och delarna i Rapport-sändningarna kan vi bilda oss en uppfattning av den förmedlade bilden av islam och muslimer.

Hade vi valt ett kvantitativt angreppssätt hade det varit svårare att upptäcka mindre explicita tendenser och kvaliteter i materialet. Å andra sidan hade en kvantitativ analys gett våra resultat högre generaliserbarhet och kanske också validitet då vi enklare hade kunnat välja ett stort antal inslag och därmed på ett helt annat sätt kunnat försäkra oss om att urvalet matchade urvalsramen. Vi kan svårligen uttala oss om hela 2014 genom vårt urval och vårt användande av ECA-metoden, men trots detta fann vi det mer intressant att undersöka medias representation av islam djupare, och vi ville se vilken bild – både uttalad och outtalad – som förmedlades av islam och muslimer.

När man arbetar med ECA-metoden kan forskningen delas upp i tolv steg: (1) Formulera forskningsfrågan, (2) teoriläsning, (3) göra en provanalys, (4) utforma ett utkast till ett frågeprotokoll, (5) testa protokollet, (6) revidera protokollet, (7) göra ett urval, (8) samla in data, (9) analysera materialet, (10) jämföra och kategorisera materialet, (11) ta fram exempel, och (12) formulera rapporten. Arbetet är cirkulärt och reflexivt, vilket innebär att man som forskare rör sig mellan de olika stegen i undersökningen (Altheide, 1996:16).

Efter att vi hade läst in oss på teorier om medieeffekter, representation, orientalism och islamofobi så provanalyserade vi materialet genom att titta på Rapportens samtliga 30 huvudsändningar från april 2014. I anslutning till det reviderade vi våra urvalskriterier kraftigt. Eftersom vi inte i förväg visste hur materialet skulle se ut, utgick vi inledningsvis från att enbart nyheter där orden ”islam” eller ”muslim” nämns i inslaget eller påan var relevanta för vår studie. Ganska snart stod det klart att den definitionen missade målet med vår undersökning, eftersom ett sådant urval exkluderar alla de fall där muslimer och islam representeras utan att det nämns explicit. Vid en översiktlig genomgång av materialet blev det tydligt att Rapport framstår som medvetna om att inte uttalat lyfta religionstillhörighet när det inte är av relevans för nyheten. Vi upplevde det som desto mer intressant att ta sikte på vad som förmedlas mellan raderna, exempelvis genom bildspråk och ämnesval.

Slutligen bestämde vi oss för följande definition av vad vi i den här uppsatsen kommer att kalla "islamiska nyheter":

- Inslag där SVT eller intervjupersonerna själva säger orden islam eller muslim.
- Inslag från länder där islam är majoritetsreligionen.
- I inslag där inget specifikt sägs om religionstillhörighet har vi definierat personerna som "synliga muslimer" utifrån Gardells resonemang: "Med 'synlig muslim' avses personer som bär igenkännbara muslimska kläder (slöja, manlig muslimsk huvudbonad, löst åtsittande fotsida kläder) eller attribut (skägg, radband)." (Gardell, 2011:376)

Parallellt med den första genomgången av materialet gjorde vi ett utkast till ett protokoll. Vi var intresserade av att titta på hur islam och muslimer skildras dels utifrån vilka sammanhang och typ av nyheter som förknippas med islam och dels utifrån hur muslimer framställs som individer och grupp. Här har vi till stor del utgått från Hvitfeltets kvantitativa studie om mediebildens av islam, för vilken vi har redogjort närmare under teoriavsnittet.

Vi ville också titta på hur nyheterna berättas – vilket språk och bildspråk som används – och om man reproducerar stereotyper i nyhetsförmedlingen. Dessutom ville vi se om inslagen går att placera in i någon av de kategorier som Hvitfelt identifierade i sin studie om mediebildens av islam (Hvitfelt, 1998:79). Utifrån ovanstående ämnen formulerade vi ett utkast till ett protokoll med fyra teman att arbeta utifrån: Innehåll och ämnen, muslimer i samhället, språk och bildspråk och islam och stereotyper.

Efter provanalysen reviderade vi vårt utkast och formulerade de frågor som vi ville ställa till materialet. Utgångspunkten för frågorna i protokollet var att kunna besvara forskningsfrågan genom att ge en så heltäckande bild som möjligt och kunna identifiera flera aspekter av medierepresentationen av islam.

Tema 1: Innehåll och ämnen

Vad är inslagets huvudsakliga innehåll? Vad händer? Varför händer det (hur förklaras bakgrunden)? Hur gestaltas en eventuell konflikt (på individnivå, politiskt, religiöst, klass)?

En av de aspekter Hvitfelt kartlade i sin studie var i vilka sammanhang islam eller islamiska frågor behandlades under de aktuella åren. Vi har redogjort mer utförligt för Hvitfeltets studie under teoriavsnittet, men det kan vara värt att åter nämna att i arbetet med vår analys har vi haft hans kategorier i bakhuvudet, och det har hjälpt oss att sätta ord på vad vi har sett i inslagen.

Kategorierna är som följer:

- Krig
- Terrorism
- Förföljelse av "otrogna"
- Rasism/främlingsfientlighet

- Politisk kamp
- Fredsprocesser
- Flykt/civilbefolkningens situation
- Muslimska sammanhållning
- Religion
- Relationen islam - kristendom/omvärlden
- Integration eller egen kultur
- Kvinnosyn
- Övrigt

Tema 2: Muslimer i samhället

Vilka personer förekommer i inslaget? I vilken egenskap förekommer de - som sig själva, som representanter för ex. myndighet eller institution, eller som exempel på problem/fenomen? Vem uttalar sig och om vad? Beskrivs muslimer som individer eller som kollektiv (om kollektiv: hur beskrivs kollektivet)? Hur beskrivs muslimers relationer till andra? Hur representeras utseende och muslimska attribut?

Post-strukturalismen hävdar att medierepresentation inte konstruerar en redan existerande verklighet, istället skapas en serie tecken och symboler vilka framstår som representativa för den så kallade verkligheten (Orgad, 2012:23). Att en person eller grupp ofta får axla rollen som problembärare gör dem alltså till ett problem, personer som ofta tillåts ha en expertroll blir experter och kollektivisering av en viss grupp skapar en uppfattning av att alla i gruppen handlar och tänker på samma sätt. Vi har tidigare nämnt en tendens till mystifiering av muslimska attribut i samband med rapporteringen kring 9/11 (Gherse & Levin, 2002:26), och därför finner vi det relevant att undersöka hur dessa symboler används idag. Utifrån det har vi utformat tema 2.

Tema 3: Språk och bildspråk

Hur berättas nyheten? Vilka beskrivande ord används? Hur beskrivs aktörerna? Vilket bildspråk används? Vad representerar bilderna?

Hur vi uppfattar oss själva och hur vi tänker på vår egen representation beror till stor del på hur vi föreställer oss andra, vilket i sin tur beror på vilka som inkluderas och vilka som exkluderas i kollektivet (Orgad, 2012:54). Att se andra grupper, eller den grupp man själv uppfattas tillhöra, representeras på det ena eller det andra sättet påverkar alltså både hur andra ser på en och hur man själv ser på sig. Nyhetsmedier tenderar att avhumanisera ”de andra”, de som inte är från väst eller ser ut att vara från väst (Orgad, 2012:42, 54).

Om bildspråk förtydligar Hvitfelt att tv-mediet bjuder ett begränsat format för nyhetsinslag, som förhindrar djuplodande analyser och tenderar att resultera i ett fokus på dramatiska bilder och händelser (Hvitfelt, 1998:78). Enligt Ylva Brune inkluderar de vanligast förekommande föreställningarna om islam följande stereotyper: den fanatiska ayatollan, missiler, demonstrerande massor och kvinnor i huvudduk (Brune, 1998:11). Vi vill undersöka om det är bilder som Rapport fortfarande använder sig av, och med det i tankarna har vi utformat tema 3.

Tema 4: Islam och stereotyper

Används arabiska ord istället för dess svenska översättning (ex. Allah/Gud, jihad/heligt krig)? Förekommer "stridsrop" som "Allahu akbar"? Förklaras komplexa skeenden med stöd i Koranen?

Att stereotypisera andra människor skapar en symbolisk ordning för hur människor är. Stereotypisering skapar och upprätthåller gränser mellan det normala och det avvikande, det acceptabla och det oacceptabla, det sjukliga och det normala. Det spelar därför stor roll hur olika människor och grupper presenteras i media, det kan både föra oss närmare och dra oss isär (Orgad, 2012: 30, 31). Svensk nyhetsmedia tenderar att översätta allt som är på ett annat språk än svenska, undantaget är vissa arabiska ord som inte alltid översätts, dit hör bland annat Allah, jihad och sharia (Gardell, 2012:145, 146). Med avstamp i detta har vi konstruerat tema 4.

Urval

Vi har valt att titta på en månads Rapportsändningar från 2014. Månaden vi valt är april och sändningstiden är 19.30. Orsaken till att vi valt Rapport är att det är den nyhetssändning i Sverige med störst genomslagskraft (MMS, 2015:7), dessutom är den rikstäckande, och vi antar därför att just den valda sändningen påverkar den kollektiva uppfattningen av verkligheten mer än ett annat nyhetsprogram eller en annan sändning av samma program hade gjort.

SOM-institutet har undersökt svenska folkest medievanor och kommit fram till att tv placerar sig högt när det kommer till val av nyhetsmedium i flera situationer, bland annat vid större kriser, när man vill få tillförlitliga nyheter, fördjupning och när man vill ha en överblick över dagens viktigaste nyheter (Westlund, O, Ekström G, 2014:215). Sveriges Television är även det medieföretag som svenska folket har störst förtroende för (Weibull, 2014:132).

Som ett tänkbart alternativ till tv hade vi kunnat välja att undersöka tidningar eller radio. Det är möjligt – till och med troligt – att vi fått fram ett annat resultat om vi läst exempelvis DN eller lyssnat på Ekot istället för att studera Rapport, men förutom att Rapport är Sveriges största nyhetssändning har public service dessutom strängare krav på objektivitet och oberoende än tidningarna har. Därmed kan man tänka sig att om vi upptäcker en tendens hos Rapport är det sannolikt att hitta den även hos andra nyhetsmedier. Ytterligare en orsak till att vi valde SVT istället för Sveriges radio, trots att båda är public service, är det faktum att tv förmedlar både ljud och bild, vilket gör det lättare för oss att säga om exempelvis personen som intervjuats har så kallade "muslimska attribut" eller inte. Tv kan alltså förmedla något utan att det sägs verbalt eller skrivs svart på vitt.

Hade vi haft obegränsat med tid hade vi valt att studera samtliga 19.30-sändningar från hela 2014. Något som inte var genomförbart inom ramen för vår uppsats men hade varit intressant för en uppföljande studie. Ett annat alternativ hade varit att studera ett avsnitt i veckan under 2014 där urvalet representerar urvalsramen. I så fall hade vi behövt undersöka vilka andra nyhetshändelser som kunde ha påverkat utbudet av "islamiska

nyheter” just den veckan och till slut valdes även det alternativet bort med motiveringen tidsbrist. Efter att ha valt bort de båda ovan nämnda alternativen bestämde vi oss istället för att välja en månad av 2014 och studera den. Vi kan därmed inte säga något säkert om hur mediarepresentationen av islam sett ut i Rapport under hela 2014 eftersom vi bara gör ett nedslag, men vi kan säga hur det såg ut den givna månaden.

Valet av månad föll som sagt på april. Eftersom 2014 var det så kallade supervalåret var årets senare del präglad av valspurter, valresultat, regeringskriser, extra val och decemberöverenskommelser. För att slippa undan oceaner av politiska nyheter som förmodligen tagit plats från andra sorters nyheter ville vi titta på årets första del. Med anledning av Europa- parlamentsvalet i maj, hade också april månad sin beskärda del av valbevakning, men den intensifierades under årets senare månader.

Ytterligare en faktor vi valde att ta hänsyn till är ramadan, som inträffade under sommaren, och den därpå följande pilgrimsvandringen till Mecka, detta eftersom det tenderar att skapas ett stereotyp och exotifierande nyhetsflöde under den tiden på året (Gardell, 2011:149).

Ett år av nyheter

För att kunna motivera att göra ett nedslag i en avgränsad tidsperiod är det viktigt att säker- ställa att den aktuella perioden inte var ovanligt tät på nyheter med anknytning till islam. För att få en översiktlig bild av nyhetsläget och världshändelser under 2014 har vi studerat TT-telegram. En sökning på orden islam* och muslim* (minus ordet Islamabad) i mediar- kivet på de TT-telegram som kom under året ger följande bild av nyhetsläget i Sverige och världen:

Januari: Jihad Jane, klotter på Stockholms-moské, IS i Irak, vice SD-ordförande Karlskro- na gör islamofoba uttalanden på Aftonbladets web, rättegång mot Mursi skjuts upp, jakt på terrorister inför vinter-OS i Sotji.

Februari: IS framryckningar i Syrien och Irak, Rushdie, fem hjälparbetare kidnappade i Mali, etnisk rensning av muslimer i Centralafrikanska republiken, Hijabuppropet i Sverige, tårgas mot demonstranter i Turkiet, fler dödliga attacker i Xinjiang, Mursi-rättegång, Boko Haram-massaker i Nigeria, uppskjuten rättegång mot Al-Jazira-journalister i Egypten, al- Shaabab-attack i Mogadishu,

Mars: Rapporteringen av ”islamiska” nyheter dominerades av händelserna i Egypten där hundratals medlemmar av Muslimska brödraskapet dömdes till döden. Kriget i Syrien tog stor plats i svenska medier, så gjorde även nyheten om att en islamist-grupp tog på sig mor- det på SR:s medarbetare Nils Horner.

April: Nyheterna med anknytning till islam eller muslimer handlade till stor del om Cen- tralafrika där FN sade sig vara berett att evakuera tusentals muslimer för att undvika attack- er från kristna milismän. Utvecklingen och oroligheterna i Egypten fick fortsatt stort utrym- me. En uppmärksam inrikesnyhet var domen mot den

man som misshandlade en kvinna i slöja på öppen gata i Malmö. Även nyheten om att biofilmen "Noah" förbjöds i flera arabländer väckte uppmärksamhet i Sverige. 100 skolflickor fördes bort av Boko Haram i Nigeria och effekterna av Frankrikes tre år gamla förbud mot heltäckande slöja på allmän plats diskuterades.

Maj: Rapporteringen om de kidnappade flickorna i Nigeria intensifierades, även kriget i Syrien och valet i Egypten bevakades. I Sverige dömdes en tidigare vice ordförande för Sverigedemokraterna i Karlskrona för hets mot folkgrupp sedan han uttalat sig kränkande om muslimer i ett kommentarsfält på Aftonbladets hemsida.

Juni: Egyptiska valresultatet, bombdåd i Nigeria, massgripanden i Xianjiang, integrations- ministern firade nationaldag vid moské, al-Sisi president i Egypten, IS i Irak och Syrien, IS förstör irakiska helgedomar, anti-muslimska våldsdåd i Sri Lanka, (många träffar på VM-fotbollsspelare) långa straff för al-Jazira-journalister i Egypten, konvertit i Sudan undgick dödsstraff, tydligare fastetider i norr, IS korsfäster i Syrien och israeliska tonåringar hittade döda.

Juli: Israel attackerar mål i Gaza, Erdogan presidentkandidat i Turkiet, dödsfall på "Vredens dag" i Kairo, IS och kalifatet, kidnappade flickor i Nigeria uppges ha flytt, IS ledare uppmanar muslimer över hela världen att ansluta sig för att bygga upp kalifatet, palestinsk pojke död i hämndattack, ramadan, Avpixlats utgivare åtalas inte för islamofoba uttalanden, allt värre sekteristiskt våld i Irak, 15 000 flyr Boko Haram, terrorhot mot Norge enligt säkerhetspolisen, misstänkt anlagd brand vid moskébygge i Norrköping,

Augusti: Den mycket uppmärksammade dödsdömda sudanesiska konvertiten har anlänt i USA, Jimmie Åkesson säger att islam är vår tids nazism, 96 dödade i attack i Xinjiang, Israel deklarerar ensidigt eld upphör, Kina förbjuder muslimska attribut för bussresenärer, bomb hittad i Norge, Obama godkänner flyganfall mot IS i Irak, Gazakonflikten trappas upp igen, CAR får muslimsk regeringschef, svenskar ansluter sig till IS, 80 yazidier avrättade i Irak, 1000 kvinnor tillfångatagna av IS i Irak, USA-journalist halshuggen av IS.

September: Ytterligare en amerikansk journalist halshuggen på IS-video, al-Shabaabs ledare dödad i Somalia, tusentals flyr undan Boko Haram, svenska regeringen ger bidrag till projekt mot islamofobi och antisemitism, USA vill ena arabvärlden mot IS, Obama lovar förgöra IS, SD-politiker vill stoppa muslimska kvinnors badande på badhus, Australien höjer hotnivå till hög, IS dödar brittisk hjälparbetare, hovrätten anser att misshandel mot kvinnor i slöja är hatbrott, IS hetsar till att döda "otrogna", jihadister halshög kidnappad fransman och FN-förbud ska stoppa "terror-resor".

Oktober: Kvinnor från Sverige till IS, pilgrimsfärden Hajj avslutas, brittisk IS-gisslan halshuggen, över 400 döda i strider om Kobane, tre gripna för terrorbrott i Finland, Malala får Nobels fredspris, Vanligt med skadegörelse mot moskéer i Sverige och varannan muslimsk förening hotad, Boko Haram lovar släppa skolflickor, ökat intresse

för extrem islamism hos unga svenskar, skottdrama skakar Kanada - gärningsman radikaliserad islamist, yx-attack i New York var terrorbrott enligt polisen, svensk lag mot terror-resor redan nästa år.

November: IS dödade hundratals klanmedlemmar i Irak, Tunisiens politiska karta ritas om efter valet, Kanada flygbombar IS i Irak, HRW säger att IS torterade barn i Kobane, skärpt terrorhot mot Norge, kristet par brändes i ugn i Pakistan för att ha vanhelgat Koranen, muslimska transpersoner får bära kvinnokläder i Malaysia, hundägare i Iran riskerar spöstraff, tre svenska IS-krigare döda, nu bär norsk insatspolis vapen, Bollywood-stjärna fick 26 års fängelse efter att ha spelat in scen om profetens dotters bröllop och påven gör ett uttalande om att islam inte är lika med våld.

December: IS-ledares hustru och son gripna, Turkiet godkänner lag som stärker islamistisk regerings grepp om rättsväsendet, SD:s väljare extremt intoleranta, vinden på väg att vända för IS i Irak, Iran medger flygbombning av IS, USA:s tortyrmetoder chockar världen, tyskar oroade över invandring och "islamisering", gisslandrama på kafé i Sidney, tiotusentals i tysk anti-muslimsk protest, ny film visar massavrättning av IS, över 80 skolelever dödade i gisslandrama i Pakistan, 200 kidnappade av Boko Haram i Nigeria, #jagåkermeddig-kampanj till stöd för muslimer sprids på Twitter, IS driver sexslavar till självmord, över 1000 jihadister dödade i de senaste tre månadernas bombräder av USA, anlagd brand i moské i Eskilstuna - kärleksbombas, misstänkt anlagd brand vid moské i Eslöv,

Mars, april och maj liknar varandra i det att rapporteringen om islam domineras av nyheter om våld, terrordåd, krig, kidnappningar, Islamiska staten, Boko Haram, Muslimska brödrskapet, protester och avrättningar. En mindre del av rapporteringen kretsar kring hatbrott mot muslimer, lagar om förbud av muslimska symboler och islamofoba uttalanden av politiker.

Att valet slutligen föll på april beror på att nyhetsflödet enligt TT inte var extremt åt något håll. Det fanns många händelser kopplade till islam och muslimer, men inget extremare än vanligt händelse och valbevakningen hade ännu inte nått sin kulmen. På det hela taget var april en händelserik månad där stora och små nyheter med islam-anknytning var frekventa. Att april är så "mitt i raden" men ändå händelserik ökar resultatens generaliserbarhet.

Generaliserbarhet och IS

Genomgången av årets nyhetshändelser ovan kan vara värd att ta hänsyn till då vår analys presenteras, eftersom de olika månadernas händelser påverkar vilken typ av nyheter som fått utrymme och således påverkas också våra resultatets generaliserbarhet. Ytterligare en aspekt som är viktig att ta hänsyn till i vår analys är Islamiska statens framfart och deras medietillvända propaganda. Vi tror att det har funnits fler negativa nyheter kopplade till islam under år 2014 än tidigare på grund av IS, men man kan också tänka sig att nyhetsmedier i sådana fall skulle ha vinnlagt sig om att låta muslimer ta plats i andra sammanhang för att undvika ett ensidigt och schablonartat

porträtterande av muslimer. Vår tanke med det är att mediebilden av islam egentligen inte gör mer ”rätt” i att vara ensidig eller negativt kodad bara för att IS sätter skräck i världen, detta eftersom islamiska staten inte kan sägas representera gemene muslim.

Att vi valde år 2014 beror på att vi ville ha ett så färskt resultat som möjligt, och att det då inte föll på 2015 beror på, som vi ovan diskuterat, att vi till en början hade generaliserande ambitioner för hela året och därför inte ville välja ett ej avslutat år. Dessutom är det en fördel att vi kunnat studera nyhetsflödet under alla årets månader och därefter välja en representativ månad.

Våra valda inslag

Av de sammanlagt åtta inslag vi valt att analysera närmare handlade fem inslag på olika sätt om valet i Afghanistan, två om Israel-Palestinakonflikten, ett om en konvertit och ett om massdödsdömmingar i Egypten. De inslag vi valt bort, som ändå tangerade uppsatsens ämne eller uppfyllde vår definition av ”islamiska nyheter”, handlade till största delen om flyktingar från Syrien. Ytterligare en handlade om dödsdömda i Egypten, ett inslag handlade om mördade journalister i Afghanistan, fyra inslag handlade om en svensk man – som vartefter dagarna gick började kallas för ”somalier med permanent uppehållstillstånd i Sverige” istället för ”svensk” – som gripits i Somalia misstänkt för att ha haft samröre med Al-Shabaab. Ett inslag handlade om att Boko Haram utfört ett terroråd, ett inslag handlade om att en al-Qaida-sympatisör döddes i en drönerattack i Jemen, tre inslag handlade om Israel-Palestinakonflikten, ett inslag handlade om burmesiska båtflyktingar och tre om valet i Irak.

Att vi valde bort inslagen om de syriska flyktingarna beror på att de inte helt gick in under vår definition av ”islamiska nyheter”. Dels för att SVT aldrig talade om deras religion, men också för att vi inte kunde identifiera dem som muslimer. Det är inte otroligt att de var det med tanke på hur många som flytt från kriget, men vi har inte med hjälp av vår definition kunnat avgöra om människorna var kristna, muslimer eller tillhörde någon annan religion.

Att vi valde bort resterande inslag beror på att vi redan hade liknande nyheter att analysera. Flera inslag var mycket lika varandra och de val vi gjort syftar till att ge en så heltäckande bild som möjligt. För att försäkra oss om att vårt urval matchade urvalsramen tittade vi på samtliga nyhetsinslag som sändes under vår valda månad.

Att vi valde samtliga inrikesnyheter (två) under månaden, trots att de utgjorde en mycket liten del av de ”islamiska nyheterna” i stort, var medvetet eftersom vi drar slutsatsen att den geografiska och kulturella närheten gör att inrikesnyheterna påverkar den sociala konstruktionen och den svenska verklighetsuppfattningen av muslimer än mer än nyheterna från Afghanistan eller Egypten.

Inslagen vi valt att studera följer här i kronologisk ordning:

2 april 2014 – Afghanistan, talibaner oroar

4 april 2014 – Nils Horners död, ännu ingen gripen 5 april 2014 – Afghanistan,

hårdbevakat val

10 april 2014 – Palestina, sperma smugglas ut

17 april 2014 – Bytte religion, lever under dödshot 27 april 2014 – Örebro, förhandsröstning

27 april 2014 – Egypten, dödsdomas öde avgörs 29 april 2014 – Irak, barnäktenskap tillåts

Kritisk granskning av studien

Några saker är tänkvärda när det kommer till uppsatsens vetenskapliga kvalitet.

Om vi har mätt, observerat eller identifierat det vi säger oss mäta, i det här fallet Rappports representation av islam under april 2014, så finns det validitet (Bryman, 2011:352). Angående den interna validiteten, som enligt LeCompte och Goetz betyder att ”det ska finnas en god överensstämmelse mellan forskarens observationer och de teoretiska idéer som denne utvecklar” (Bryman 2011: 352), kan vi konstatera att vår analys stämmer mycket väl överens med tidigare forskning. Vi ser det här som indikatorer på en god teoretisk förankring och en vetenskapligt utförd studie.

Den externa validiteten – i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer – är värd att beakta med tanke på att LeCompte och Goetz säger att det ofta blir ett problem då kvalitativa forskare tenderar använda sig av begränsade urval (Bryman, 2011:352). Vårt urval består av åtta nyhetsinslag i kontrast till att det under en månads tid bör det ha sänts någonstans mellan 270 och 330 nyhetsinslag. Vårt urval är således litet även om alla dessa inslag inte gick in under vår definition av en ”islamisk nyhet”.

Den externa reliabiliteten står enligt LeCompte och Goetz står för ”den utsträckning i vilken en undersökning kan upprepas (replikerats)” (Bryman, 2011: 352). Vi tror att om andra forskare med liknande social bakgrund som oss skulle göra om den här studien med samma urval och samma formulär så skulle resultaten till stor del likna våra, vilket talar för en god extern reliabilitet. Forskarnas sociala bakgrund kan påverka utfallet mer när man använder sig av en kvalitativ analys istället för en kvantitativ, vilket gör att det säkert finns forskare som nått något annorlunda slutsatser än vi gjort. Om det säger LeCompte och Goetz att kvalitativa forskare som ämnar upprepa någon annans studie behöver gå in i en liknande social roll som den första forskaren för att resultaten ska vara jämförbara (Bryman 2011: 352). Med det sagt: den externa reliabiliteten är inte ofelbar, men den är inte svagare än vad som är brukligt inom ramen för en kvalitativ studie.

Den interna reliabiliteten - om medlemmarna i forskarlaget är överens om hur materialet ska tolkas (Bryman, 2011: 352) - tror vi är synnerligen hög då uppsatsförfattarnas sociala situation och världsbilder är mycket lika varandra. Vi har samma typer av familj, liknande bakgrund, är båda uppväxta i Norden med icke troende men ändå kristna föräldrar, har liknande utbildning och intressen. Vi har inte tolkat materialet diametralt olika under arbetet med analys och resultat vilket talar för en hög intern reliabilitet.

Då det inte finns några självklara operationaliseringar av teoretiska begrepp (Esaiasson, Gilljam, Oscarson & Wägnerud 2012: 55) har det varit viktigt att tydligt definiera allt vi vill mäta. För att konstruera formuläret och dess teman har vi studerat etablerade forskares ECA-formulär och även Hvitfelts studie där nyheter kategoriseras efter teman som krig, förföljelse av otrogna och så vidare. Vidare har vi använt oss av språkvetenskaplig forskning om att språket konstruerar verkligheten, tillsammans med medieforskning som specifikt talar om mediers och nyhetsmediers roll i upprättandet och upprätthållandet av den kollektiva synen på sig själv och omvärlden (Ochs, 2010:404; Orgad, 2012:136, 155). Den som vill ha ytterligare information om detta hänvisas till kapitlet teori samt avsnittet om ECA-metoden.

Den som önskar applicera studiens resultat på all svensk nyhetsmedia bör ta i beaktande att vi studerat public service, och att Hvitfelt noterat att de brukar spela mindre på dramatik än kommersiella bolag. Rapport kan alltså sägas vara ett kritiskt fall i och med public service-idealen, hittar vi vårt fenomen här är det sannolikt att samma tendenser går att finna även i andra nyhetsmedier. Vi är, vilket vi tidigare redogjort för, medvetna om att Gardell av vissa anses vara en kontroversiell forskare.

Sammanfattningsvis

I det här kapitlet har vi diskuterat vår valda metod samt dess för- och nackdelar. Vi har redogjort för konstruerandet av ECA-formulär, talat om vilket program som är målet för vår analys och varför, diskuterat nyhetsåret 2014, redogjort för vårt valda analysmaterial och förhållit oss till begrepp som validitet och reliabilitet. Nästföljande kapitel ägnas åt analys av materialet.

Resultat och analys

Vi ska ägna det här avsnittet åt att presentera vår analys av mediebilderna av islam i Rapports rikstäckande nyhetssändningar under april 2014. Vi har analyserat inslagen med hjälp av ECA-metoden. Detaljerad information om vårt urval och om vilka inslag vi valde respektive valde bort står att finna under avsnittet metod och material. Där motiverar vi också hur vi gjort vårt urval och hur vi motiverar våra olika teman. Resultaten presenteras i tematisk ordning och efter varje tema följer en diskussion. Avsnittet avslutas med en slutdiskussion kring samtliga teman där vi knyter an till tidigare forskning och teori.

Till att börja med kan vi konstatera att de islamiskt kodade nyheterna under april månad var synnerligen ensidiga. Det fanns under hela månaden endast ett inslag som berörde svenska muslimer vardag, denna nyhet var också den mest stereotypa under hela månaden och uppfyllde den islamofobiska maximen (Gardell 2011: 24). Inslaget handlar om en kvinna som konverterat från islam till kristendom och nu förföljs av muslimer. Vi ska återkomma till inslaget senare i det här kapitlet men passar på att nämna att vi genomgående har valt att inte namnge kvinnan då det specifika inslaget och kvinnans namn flera gånger omnämns på främlingsfientliga sajter och vi inte ytterligare vill bidra till att lägga fokus på hennes person.

Tema I: Inslagets innehåll och ämne

Här är vårt huvudsakliga fokus inslagets vinkel, vad som är själva nyheten. Vi vill analysera när muslimer får synas och höras, vilket i förlängningen innebär att vi vill se vad muslimer och islam kopplas samman med och när det bedöms som nyhetsvärdigt att låta muslimer komma till tals eller talas om.

Som vi redan nämnt har nyheterna under vår valda månad varit ensidiga. Det har talats om dödsdomar, mördade journalister, terrororganisationers framfart i Afghanistan, Somalia och Nigeria, det har talats om barnäktenskap, om fängelsestraff och om politik.

Man kan argumentera för att terror, försök till valsabotage, dödsdomar och fängelsestraff är viktigt att rapportera om, men vad som är anmärkningsvärt är den totala bristen på nyheter där muslimer får uttala sig eller synas i nyheter kopplat till annat än våld och oro. Alla muslimer ägnar inte dagarna åt att begå våldsdåd eller sabotera val, så man kan argumentera för att de också bör synas i andra sammanhang än katastrofrelaterade.

Muslimerna och våldet

Rapports nyhetsinslag ger en bild av att muslimers liv ofta innehåller våld eller hot på något sätt. Den 2 april sänds nyheten att talibaner i Afghanistan försöker avskräcka befolkningen från att delta i president- och provinsvalen och att kvinnornas

situation är mycket utsatt. Redan innan inslaget startar kopplas Afghanistan samman med självmordsbombare och terrorister då påan berättar att fyra poliser dött i en självmordsattack och att många nu oroar sig för att talibanerna är tillbaka för att stanna.

Den 4 april sänds två inslag om journalistmord, det andra handlar främst om att valbevakningen kan komma att brista till följd av att få västerländska journalister vågar stanna i landet, men påan handlar om att ingen gripits för mordet på Nils Horner en dryg månad tidigare. Inslaget innehåller till stor del stereotyp. Det talas om journalistmord, terrororganisationer och att "utlänningar" inte längre känner sig trygga i Afghanistan. Under 20 sekunder växlar reportern mellan att titta in i kameran och att studera avid, där en bild av någon som kan vara Fidai Mahaz talesperson syns, samtidigt som en ljudinspelning gör gällande att talespersonen i fråga inte tänker berätta varför han inte kan lägga fram några bevis för att de mördade Horner. Därefter talar reportern om Fidai Mahaz, talibanrörelsen och "den mörka världen av jihad". Citatet kan komma från den amerikanska talibanexperten Michael Semple som senare intervjuas via videosamtal, men det framgår inte helt klart.

Den demokrativurmande västvärlden som kontrast

Inslaget om journalistmordet fortsätter med en gammal intervju med Sardar Ahmed, en afghansk journalist som vid tiden för det här inslaget mördats. Mördats har även hans fru och två av hans barn. Därefter förklaras att: "Nu lämnar västerlänningar Kabul på grund av säkerhetsläget, något som bland annat innebär betydligt färre valobservatörer än förra valet 2009." Inslaget avslutas med "Afghanistan är vid ett vägskäl, och insatserna är höga." samtidigt som militärfordon med tjutande sirener kör längs dammiga gator omringade av beväpnade män i militärkläder. Både bilderna och speaken förmedlar en bild av en stundande domedag.

Det här inslaget har, trots att det handlar om Afghanistan och det stundande valet, sitt fokus mot väst och västerlänningars situation. Det ger en bild av Afghanistan som farligt, våldsamt och oförmöget att hantera demokrati. Dessutom förklaras talibanernas och Fidai Mahaz agerande med "den mörka världen av jihad", vilket får det att låta som att det som händer gör det eftersom Koranen uppmanar till det. Under tema 4 ska vi återigen beröra Koranen som förklaringsmodell till muslimers beteenden.

Det osäkra rättsläget och demokratiska problem

Under den månad vi valt att studera är det inte bara afghanska muslimer som råkar illa ut. Den 27 april berättar Rapport om att 529 personer i Egypten dömts till döden efter att en polis mördats i samband med sammandrabbningar mellan polisen och Muslimska brödrskapet. Vi får också veta att kyrkor och myndighetsbyggnader förstörts under oroligheterna. Också det här inslaget handlar i huvudsak om våld, död och myndigheter som inte fungerar.

Ett inslag som förmedlar en lite mer mångfacetterad bild är nyhetsrapporteringen från det afghanska presidentvalet den 5 april. Påan börjar med att köerna är långa och valdeltagandet högt, först därefter får man veta att valet hårdbevakats av polis efter

talibanernas hot om attacker. Man säger att flera bombdåd skett under dagen men avslutar påan med att konstatera att ”i stort sett gick det lugnt tillväga.” Det som skiljer det här inslaget från de tidigare är att afghaner intervjuas om något som varken rör väst eller handlar om hur rädda och oroliga människorna känner sig. En ung man intervjuas i kön om varför han är på väg till vallokalen (översatt av SVT):

– Jag har kommit hit för att rösta och välja vår ledare. Afghanistans framtid ligger i ungdomarnas händer. Det är vi som utformar framtiden. Med Guds hjälp blir det inga problem. Det är säkert att gå och rösta.

Därefter intervjuar man en ung kvinna som står utanför vallokalen om varför dagen är viktig (översatt av SVT):

– Det är en historisk dag – valdag i Afghanistan. Både män och kvinnor har samlats här för att välja sin ledare och sin framtid. Den person vi röstar på idag ska kunna leda Afghanistan i framtiden.

Det här inslaget förmedlar på ett helt annat vis än de vi tidigare tagit upp en bild av Afghanistan som – med lite god vilja – är relativt lik, eller i alla fall inte helt olik, den bild från valdagen vi är vana att se i Sverige. Möjligtvis ger de här intervjupersonerna något mer reflekterande svar än de som brukar levereras vid svenska valenkäter. Bilden som förmedlas är i alla fall en annan än den ensidiga hotbild om våld och talibaner som ett ständigt närvarande hot. Inslaget berör talibanernas framfart och det nämns att bombdåd har skett, men man fokuserar inte endast på våldet. Istället låter man människorna tala om den demokrati de är på plats för att utöva.

En stor del av nyheterna handlar om bombattentat och mord i syfte att avskräcka folk från att rösta i eller bevaka de president- och provinsval som ska äga rum i april. Man bör vara medveten om att det troligtvis är fler nyheter av den här typen under april månad eftersom både Irak och Afghanistan går till val, mer utförlig information om vad som hände under övriga månader 2014 finns under kapitlet metod och material.

Diskussion

Vad vi kan se är mediebilderna av muslimer och islam starkt sammankopplad med våld, kvinnoförtryck och hot om våld eller straff. Bombdåd och regelrätta mord är inte heller ovanligt i Rapports riksnyheter.

Viktigt är att minnas det som bland andra Hvitfelt konstaterar om nyhetsvärdering och -förmedling, att graden av våldsanknytning i tv:s rapportering generellt är hög, men trots allt högre när islam uppmärksammas (Hvitfelt, 1998:80). Även Poole menar att nyhetsmediers arbetssätt (att förenkla komplicerade skeenden för publiken, samt principer för nyhetsvärdering) kombinerat med förutfattade meningar gör att negativa nyheter om muslimer tenderar att värderas högt (Poole, 2009:252).

Med tanke på ensidigheten och med tanke på att språket och medierna konstruerar

den sociala verklighet vi alla måste förhålla oss till, tror vi att Rappports ensidiga nyhetsrapportering under april 2014 i högsta grad skapar och/eller förstärker en islamofobisk kunskapsregim, vilken vi ska tala mer om under tema 4 (Bryman, 2008:474).

Ett fokus på ”väst” i samband med rapporteringen kring valet i Afghanistan kan ses som ett uttryck av det Said beskriver som att polariseringar av ”öst” och ”väst” skapar sanningar om ”den andra” (Said, 1993:122). Han argumenterar för upprätthållandet av maktstrukturer genom att skapa och framhålla en europeisk identitet, som blir starkare i förhållande till icke-europeiska kulturer (Said, 1993:113). Genom att framställa Afghanistan som farligt för västerlänningar, får ”vi” som tittar på inslaget i Sverige en tydligare bild av hur ”de” som lever där är och hur olika ”oss” de är.

Alternativet är knappast att sluta rapportera om negativt tematiserade nyheter, men det är tänkbart att det finns fler sidor av islam som är värda att lyfta. Det är också tänkbart att vinkla nyheter på ett sätt som inte förstärker stereotyper, något SVT uttryckligen säger sig jobba för, se kapitlet tidigare forskning och teori. Ett exempel på en nyhet som under den här månaden rapporterar om bombdåd, men ändå inte lägger all fokus på just våldet, är nyheten om det höga valdeltagandet i Afghanistan den 5 april.

Vi anser också att det, med tanke på hur många muslimer som bor i Sverige, inte bör vara helt omöjligt att ha ”muslimska inrikesnyheter” av någon annan art än ”förföljelse av otrogna”. Mer om det inslaget under tema 4. Poole ser samma tendens i brittiska dagstidningar, rapporteringen om muslimer inom landet ökar, men utgör fortfarande en liten del. Det gör att islam i mångt och mycket betraktas som ett utländskt fenomen (Poole, 2009:258).

Angående citatet om ”den mörka världen av jihad” kan nämnas att ”jihad” är ett ord med flera betydelser. I Ekots lördagsintervju 7 februari 2015 förklarar den muslimske teologen Salahuddin Barakat att jihad är ett brett begrepp, vars främsta innebörd kan förklaras som kampen mot människans inneboende ondskas, eller en strävan att bli en bättre människa (Sveriges Radio, 2015, 7 februari). Gardell menar att det i antimuslimska texter är vanligt förekommande att man ”kryddar” texten med arabiska uttryck, för att på så sätt signalera att författaren har expertkunskaper i ämnet. Jihad är ett sådant exempel, och trots att termen är komplex används den ofta som att den ”hade en entydig och för läsaren förskräckande innebörd” (Gardell, 2011:147). Även Hvitfelt menar att ordet jihad är en stereotyp som frekvent användes i rapporteringen om islam som en perspektivmarkör (Hvitfelt, 1998:82- 83).

Tema 2: Muslimer i samhället

Vårt fokus under det här temat är personerna i inslaget; vilken plats de får ta, vilken roll

de tilldelas och vad de får tala om. Vi ska också titta på vilka som får vara auktoriteter och vilka som är privatpersoner. Dessutom ska vi undersöka vilka som pekas ut som problem.

Kvinnor talar om män, barn och förtryck

Något som förenar våra inslag är att kvinnor intervjuas i så gott som alla inslag. Det enda av våra åtta valda inslag som helt saknade en kvinnlig intervjuperson är inslaget om att Nils Horners mördare inte är gripen och att valbevakningen är hotad (4 april). Däremot får kvinnorna sällan tala om något annat än sina män. Kvinnorna i våra inslag är ofta väntande, oroliga, förtryckta eller rädda.

Två av inslagen bjuder ändå på undantag från bilden vi beskriver ovan. Båda handlar om val, det ena om det afghanska presidentvalet och det andra om det irakiska presidentvalet. I båda inslagen intervjuas en köande kvinna. Den afghanska kvinnan har vi redan citerat under "muslimerna och våldet" och kvinnan som röstar i det irakiska valet befinner sig i Örebro för att förhandsrösta. Reportern säger (på svenska):

– Du är väldigt finklädd idag. Varför då?

och kvinnan, Hozan Jaafer Tawfeeq, svarar (också på svenska):

– Ja, för att jag ska rösta idag, för mitt hemland. Vi bor i Kurdistan [i] Irak. Vi röstar där, men vi röstar i Örebro.

Inslaget om svenskar som förhandsröstar i det irakiska valet är 20 sekunder långt. Direkt efter inslaget där Hozan Jaafer Tawfeeq fått komma till tals följer ett inslag vi valt att inte analysera, men där det ändå kan vara värt att notera att inslaget påas med att en våldsvåg med dagliga bombattentat svept över Bagdad inför valet. Här syns män, massor av män. De talar om säkerhetspolitiska frågor, splittringen mellan shia- och sunnimuslimer och om att sekterism leder till terrorism. Inslaget är två minuter långt och inte en enda gång kommenterar reportern männens fina kläder.

I de fyra kvarvarande inslagen syns kvinnor ofta och får tala mycket. Som vi tidigare nämnt får de främst prata om sina män, sina barn eller om att de är rädda. Ändock är kvinnorna inte sällan huvudintervjuobjektet.

Den 2 april säger Saida Shirzad från Svenska Afghanistankommittén bland annat (översatt av SVT):

– Det kvinnorna pratar om i hemmen just nu är det försämrade säkerhetsläget. Vi kvinnor vågar knappt gå ut. När jag går hemifrån vet jag inte ens om jag kommer att återvända.

Den 27 april säger Iman Shaaban Abdel Ghani att flera av hennes familjemedlemmar dömts till döden (översatt av SVT):

– Min make, hans två bröder och mina två kusiner är dömda till döden. Min man var inte inblandad i kravallerna. Jag hoppas han släpps, för vi har fyra barn.

Ytterligare en kvinna, Maha Sayed, vars make dömts till döden intervjuas i inslaget. Hon talar inte endast om att hon är orolig för sin mans skull, hon får även delge sin syn på det säkerhetspolitiska läget i byn Matay (översatt av SVT):

– Jag väntade mig inte någon dom. Enligt lagen måste först en advokat tillsammans med de anklagade skriva under utredningen. /.../ Det finns ingen yttrandefrihet längre. Säkerhetstjänsten håller byn i ett järngrepp

Den 10 april sänds ett inslag om att palestinska par smugglar ut sperma från israeliska fängelser eftersom paren nästan aldrig får träffas på tu man hand och därför inte kan bli gravida. I inslaget medverkar Fathiye Al Safadi som precis fått sitt första barn efter att hennes makes sperma smugglats ut från fängelset och tagits till en fertilitetsklirik som hjälpt henne bli med barn. Hon har ännu inte kunnat berätta för sin make att de fått barn, eftersom de inte ens får prata i telefon. Men om den nyfödda bebisen säger hon (översatt av SVT):

– Han är väldigt söt, jag är så lycklig över honom.

I det här inslaget intervjuas inga fler kvinnor. Däremot ser man många glada släktingar kring bebisen och på fertilitetskliniken kan man se kvinnlig personal lyfta spermabehållare ur en frys. Här syns både kvinnor som privatpersoner och i sitt arbete. En läkare på fertilitetskliniken säger att det här främst görs för kvinnornas skull, han berättar om en kvinna som väntade på sin fängslade make i 26 år, när han släpptes var hon för gammal för att få barn och han gifte om sig. Inslaget avslutas med att Fathiye Al Safadi säger (översatt av SVT):

– Gud har gett mig ett barn på detta märkliga sätt, men jag är väldigt lycklig över det. Det känns som en dröm.

Den 29 april sänds nyheten om att Irak vill tillåta barnäktenskap från 9 års ålder. I inslaget intervjuas trettonåriga Zeinab Salim som giftes bort av sin familj då hon var tolv år gammal för priset av 12.000 kronor. Hon går runt i niqab, städar, lagar mat och diskar. I inslaget säger hon bland annat (översatt av SVT):

– Jag blev bortgift.

När reportern säger ”Hon är tretton år, bara barnet...” till någon som kan vara Zeinab Salims make svarar han (översatt av SVT):

– Hon lär sig vartefter. Vi lär upp henne.

En icke namngiven människorättsaktivist intervjuas också i inslaget, hon säger att lag-

förslaget är vidrigt och att det kränker kvinnor och barns rättigheter och värdighet. Inslaget avslutas med att Zeinab Salim får frågan om vad hon drömmer om i framtiden. Hon svarar (översatt av SVT):

– Jag har inga drömmar.

I det här inslaget är kvinnor och barn genomgående potentiella offer för mäns vilja. De saknar skyddsnät och i Zeinabs fall saknar hon också utbildning. Hennes familj är fattig och hennes sysstrar har också gifts bort.

Auktoriteter

Av de personer som innehar maktpositioner i våra valda inslag var samtliga män: inrikesministeriets talesperson i Kabul Sadiq Sidiqqi, talesmannen för Fidai Mahaz, talibanexperten Michael Semple, den nu mördade journalisten Sardar Ahmed, imam i islamiska förbundet Mahmoud Khalfi, professor i religionsvetenskap vid Göteborgs universitet Göran Larsson, ordförande advokatsamfundet Tareq Fouda och läkaren på fertilitetskliniken Salem Abu Khizaran.

Alla män som syns i inslagen har inte höga positioner, men alla personer som sitter på makt- positioner eller har en expertroll i inslagen är män. De två kvinnor som kan sägas sitta på någon form av specialkompetens är en icke namngiven människorättsaktivist och så Saida Shirzad från Svenska Afghanistankommittén.

Problem

Alla auktoriteter som hörs i inslagen gör det inte i positiv bemärkelse. Fidai Mahaz talespersonens uttalanden om att det är de som har mördat Nils Horner ifrågasätts av både reportern och talibanexperten.

Det är ofta talibaner som axlar rollen som problem i de inslag vi valt att studera. Man kan tänka sig att det är för att väpnade, militanta grupper tenderar att vara mot demokrati medan det journalistiska uppdraget är att verka för demokrati (Nord, Strömbäck, 2012:17). Man talar i regel inte med terrororganisationerna utan om dem. Ljudinspelningen med Fidai Mahaz talesperson är gammal och reportern talar inte heller där med dem utan om vad de tidigare sagt till någon annan. Då myndighetspersoner, politiker och människorättsaktivister får uttala sig pekar de ofta ut talibanerna och det bristande säkerhetsläget som det största hotet mot demokratin. Inrikesministeriets talesperson i Afghanistan, Sadiq Sidiqqi, pekar dessutom ut Afghanistans grannländer som ett problem (översatt av SVT).

– Vi är omgivna av länder som alltid har sett Afghanistan som ett område de ska styra över. Det finns fristäder för terrorister i de laglösa delarna av

Pakistan.

I samma inslag säger Saida Shirzad, svenska Afghanistankommittén utbildning, däremot att det är regeringen som är problemet.

Privatpersoner

De som inte intervjuas för sin maktposition eller sitt speciella expertområde är dels de tre personerna i olika röstningsköer som vi tidigare talat om och också citerat. Det förekommer också hustrur och fäder till dödsdömda egyptier och släktingar till det nyfödda barnet som blivit till efter att man smugglat ut sperma från ett israeliskt fängelse. Det bortgifta barnet får också tala. Till sist har vi den privatperson som kanske i störst utsträckning får höras och synas i egenskap av sig själv: en konvertit i trettiofemårsåldern som blir trakasserad av muslimer sedan hon själv konverterat till kristendom. Vi ska ägna mer uppmärksamhet åt det specifika inslaget under tema 4.

Diskussion

Om kvinnorna kan sägas att de i högre utsträckning än männen fick uttala sig om personen de ingått äktenskap med vilket överensstämmer med de tendenser Hvitfelt identifierade, att kvinnor framställs som underordnade (Hvitfelt, 1998:75). Två kvinnor uttalade sig i sin roll som politiska aktivister och ytterligare två kvinnor uttalade sig om demokratiska val. Den enda gången en man sa något om sin hustru handlade det om ett barnäktenskap och hur det ska gå för det trettonåriga bortgifta barnet.

Något som ändå är viktigt att notera är att kvinnorna aldrig talade om sig själva som förtryckta, de talade främst om ett osäkert rättsläge och talibanernas hotfulla framfart. Men det är tydligt att kön representeras på olika sätt. Det är emellertid en tendens vi tycker oss se i all nyhetsrapportering, varför det får anses vara ett väntat mönster även beträffande ”islamiska nyheter”.

Precis som i fallet med asvnittet ”muslimerna och våldet” tror vi inte att lösningen är att inte rapportera om förekommande fall av kvinnoförtryck, men kanske kunde man också tala med kvinnor i egenskap av annat än förtryckta och förföljda. En tanke är att låta kvinnor tala om politik eller inneha rollen som experter precis som männen får.

Däremot är vi inte säkra på att Rapport är sämre på att låta kvinnor komma till tals i just ”islamiska nyheter” eller om det här är ett sätt att representera kvinnor som genomsyrar alla nyhetsinslag. För att kunna besvara den frågan hade vi behövt göra en jämförande studie med förslagsvis ”kristna nyheter” eller ”politiska nyheter”.

Att muslimer och koranen anges som syndabockar rimmar med vad Orgad sagt om medias benägenhet att dela upp människor i vi och dem, där västvärlden är de som gör rätt och personer från andra områden är de avvikande. Vem som får vara privatperson och vem som tillåts vara expert spelar också roll för hur vi kategoriserar och uppfattar andra människor. En iakttagelse vi finner intressant här är att en av de utomstående ”experterna” på hur talibaner, vilka ofta sammanlänkas med muslimer och koranen,

tänker och agerar är en svensk religionshistoriker istället för en annan muslim. Det här förstärker bilden av att muslimer är irrationella och att det krävs en icke-muslim i rollen som expert (Orgad, 2012:25, 30-31).

Tema 3: Språk och bildspråk

Här ska vi bland annat tala om vad inslagen säger i andra avseenden än med ord. Vilka bilder som visas i inslagen och vilka bilder som bokstavligt talat kopplas samman med islamiska nyheter. Man kan anta att SVT valt att visa bilder som tillför något snarare än grävt fram arkivbilder av militärfordon av gammal vana. Här ska vi också ta upp några ordval som kan ses som perspektivmarkörer eller som förstärker bilden av att muslimer är något annorlunda, något väsensskilt från "oss".

Militärfordon och beväpnade män

Nyheterens innehåll och ämne handlade till största delen om konflikter vilket kan antas påverka inslagets bilder. I fyra av åtta inslag ser man beväpnade män, i ett inslag ser man skrikande män bära en sårad kamrat och i samtliga inslag syns traditionellt muslimskt klädda män och kvinnor. Det enda inslag där en förmodat muslimsk kvinna inte är traditionellt muslimskt klädd är i inslaget om barnäktenskap, där bär människorätsaktivisten inte slöja.

Det med mest vapensäckade inslaget handlar om Nils Horners mördare och det afghanska valet. Inslaget är tre minuter långt och endast två sekvenser saknar koppling till vapen, militären eller död. Den ena sekvensen är en närbild av motorhuven på en svart bil, den andra sekvensen är en pixlig intervju med talibanexperten Michael Semple.

Kristna symboler

Hvitfeldt klassificerar i sin studie islamiska nyheter efter olika teman, ett av dessa är relationen mellan islam och kristendom/omvärlden (Hvitfeldt, 1998:79). På det temat kan vi se att flera av våra valda inslag berör en konflikt mellan kristna och muslimer.

I inslaget om massdödsdömmingarna i Egypten syns utsidan av en kyrka. Korset och de två tornen ser ut att vara svarta av sot som efter en stor brand, därefter filmas människor som står inuti ruinerna av en stenbyggnad. Speakern i inslaget säger (på svenska):

– Det var i augusti förra året, efter att hundratals anhängare av det muslimska brödrskapet skjutits ihjäl i huvudstaden som brödraskapsanhängare och polis drabbade samman över hela Egypten och kyrkor och myndighets- byggnader attackerades.

Den 17 april sänds inslaget om en kvinna, som konverterade från islam till kristendom efter att ha flyttat från Somalia till Sverige. Vinjettbilden till påan är det kristna korset bredvid den islamiska månen och stjärnan. Vi ska tala mer om det här inslaget under tema 4, men om de kristna symbolerna kan sägas följande: Konvertiten sitter i ett vardagsrum och bläddrar i Koranen. Runt halsen har hon ett guldfärgat kors och i

rummet syns två biblar alter- nativt psalmböcker förutom den hon håller i sin hand. I rummet finns också två dopljus, hon tänds ett av ljusen medan speaken pratar om att hon konverterat. Tyst står hon framför det brinnande dopljuset, placerat framför en spegel med guldrum. Mellan de två lågorna, en från ljuset och en i spegelbilden, zoomar kameran in på det kristna korset, som man här kan se är ett krucifix, hon bär runt sin hals.

Det hela avslutas med en nästan 30 sekunder lång sekvens där konvertiten långsamt går upp för trappan till en kyrka, samtidigt som hon tittar sig över axeln. Hon går in i kyrkan, sätter sig i en av de tomma bänkarna och blickar tyst fram mot altartavlan och tända ljus. Under tiden hörs reporterns röst (på svenska):

– [Namn] vill inte smutskasta andra muslimer, men anser att det finns stöd för deras agerande i Koranen och det var en anledning till att hon lämnade islam.

Kläder

Det som förenar inslagen klädmässigt är att människor som jobbar har arbetskläder, ofta kostym och slips eller slöja och arbetsuniform. Den enda vars kläder kommenteras är kvinnan som ska poströsta i det irakiska valet, hon har på sig en svart tröja med röda och vita mönster, en svartvit sjal, en rödsvart slöja, runt halsen bär hon ett guldfärgat halsband och i pannan har hon ett guldfärgat smycke. Reportern säger att hon är finklädd.

Människorätsaktivisten i inslaget om det irakiska lagförslaget att sänka äktenskapsåldern för flickor till 9 år (29 maj) är den enda kvinnan utan slöja. Den trettonåriga gifta flickan i samma inslag är den enda intervjupersonen som bär niqab. Konvertiten (17 april) visar tydligt med sina smycken att hon är kristen. I samma inslag syns traditionellt klädda muslimska män som böjer sig i bön.

Hem och inredning

Även om klippbilder från gator och demonstrationer skiljer sig från vad vi är vana att se i inrikesnyheter, där personer sällan eller aldrig ses rida förbi på åsnor, uppvisar bilderna från hemmen inga större skillnader mot de vi brukar se från Sverige. Hustrun till en dödsdömd advokat låter sin platt-tv stå på med nyhetssändningar i bakgrunden, släktingarna till den nyfödda bebisen väcker barnet för att kunna fotografera honom med sin iphone och i inslaget om barnnäktenskap skymtar vatten- och saftflaskor som lika väl kunde vara inköpta i en svensk kiosk.

Diskussion

Vi tror att valet av bilder både kan förstärka stereotypen av hur muslimer är och vidga bilden av muslimer (Orgad, 2012:30-31). Det kan normalisera bilden av slöjbärande kvinnor att så många intervju personer bär slöja och fick göra det okommenterat (Coleman, 2009:151). Som vi nämnde under tema 1 talade många kvinnor om sina

män, barn och kvinnoförtryck, men då var det säkerhetspolitiska läget och rättsläget för barn och kvinnor inte sammankopplat med de kläder intervjupersonerna valt att ha på sig. Samtidigt påverkar det sannolikt den icke-muslimska allmänhetens bild av islam och muslimer om de enda gånger musliska symboler (t.ex. slöja) representeras är i samband med nyheter om förtryck, våld och terror. Vi menar att även om nyheten inte handlar om islam, finns det en risk att de muslimska symboler som visas upp därmed blir negativt laddade och starkt förknippade med våldshandlingar (Coleman, 2009:151; Entman, 2009:177; Orgad, 2012:41-42).

Många av inslagen visar bilder av beväpnade och till viss del maskerade män som patrullerar gator och torg eller gömmer sig i skogen. Bilderna förmedlar hotfullhet och att män inte kan röra sig utanför hemmen utan att ständigt ha vapen i sin närhet. Gardell talar bilden av islam som en blodets och svärdets religion och alla dessa bilder med vapen, sårade människor, trasiga byggnader och militärfordon bekräftar den uppfattningen (Gardell, 2011:102). Det är inte svårt att se gemensamma drag mellan de nyhetsinslag vi studerat och kolonialtidens bild av islam:

”Under kolonialtiden befästes bilden av islam som en statisk, kvinnofientlig och våldsbärande religion skapad av en hedonistisk bedragare vars anhängare var fast i ett medeltida irrationellt och fatalistiskt tänkande och som underbyggde tyranniska statsklick där oupplysta despoter härskade över ett omoget och lögnaktigt folk. Dessa kunskaper är, /.../, ännu på flera sätt förhärskande.” (Gardell, 2011: 101-102)

Framförallt bilden av ”tyranniska härskare” befästs efter otaliga inslag om talibanernas, Fiday Mahaz, Boko Harams, Islamiska statens och al-Shabaabs hänsynslösa terroråd. Ingen av de inslag vi analyserat berör de tre sistnämnda terrorgrupperna, men det fanns nyheter om samtliga under april månad.

Bilderna inifrån hem och myndighetsbyggnader förmedlar en helt annan sida än vad militärfordon som kör längs dammiga gator gör. Det är på alla sätt likt de miljöer vi är vana att se från svenska hem, möjligtvis att det skandinaviska inredningsmodet där allt ska vara vitt och minimalistiskt inte riktigt slagit på samma sätt i Egypten som det gjort här. Man kan se både platt-tvs som sänder nyheter och stolta släktingar som fotograferar ett nyfött barn med sin iphone. En tanke är att sådana likheter kan minska känslan av ”vi och dom” (Orgad, 2012:52-53).

Tema 4: Islam och stereotyper

Förutom de ensidiga vinklarna och den potentiellt stereotypa bild nyheterna förmedlar, samt den snudd på totala bristen på inrikesnyheter av annat slag än ”irakier poströstar från Örebro” och de bilder av beväpnade poliser och maskerade terrororganisationerna vi redan talat om under tidigare teman, är inslaget om den konverterade kvinnan (17 april) ett kapitel för sig.

Förföljelse av otrogna

Det tre minuter långa inslaget handlar om en kvinna, född i Somalia och uppväxt som muslim, som nu bor i Sverige och konverterat till kristendom. Speakerrösten hörs medan konvertiten, som bär ett guldfärgat krucifix runt halsen, sitter i ett vardagsrum pyntat med kristna symboler (på svenska):

– Som uppväxt i Somalia fanns det bara en bok som var vägledande och det var Koranen. Men när hon flyttade till Sverige var valet inte lika självklart, år 2006 konverterade hon till kristendom. Reaktionerna från andra muslimer har dock varit mycket starkare än [namn] hade trott.

Att hon konverterat är inte populärt bland ”andra muslimer” som SVT kallar dem och kvinnan förföljs och hotas nu. Inslaget fortsätter med att hon själv berättar om vad hon får utstå (på svenska):

– ”Jag vet var du bor”, ”jag dödar dig”, folk spottar, till exempel väntar vissa vid busshållplatsen ibland, kastar kaffe på mig. Det är precis allt, allt det de kan göra. Enda som är kvar är liksom att... de har ju inte dödat mig, jag lever ju, men... jag vet inte. Jag vet inte vad det är de kan göra.

Vi får därefter höra religionshistorikern Göran Larsson som nu ska intervjua muslimer som lämnat islam för att ”se vilka motsättningar som finns i ett mångreligiöst Sverige.” Göran Larsson berättar (på svenska):

– Själva Korantexten, hur man ska förhålla sig till de här frågorna, är väldigt omdiskuterat men det är uppenbart att i stora delar av världen så är det kontroversiellt eller till och med förbjudet att byta religion. Men i ett europeiskt och ett svenskt sammanhang så är ju religionsfriheten någonting som individen själv får bestämma över hur han eller hon. Det är också viktigt att betona att det finns imamer i Sverige som också har betonat detta men de här rösterna lyfts inte alltid heller fram i diskussionen.

Därefter följer en intervju med imamen Mahmoud Khalifi om vad han och Koranen tycker om förföljelsen av konvertiter (på svenska):

– Jag vill höra mer om det, jag vill veta exakt och vi kan hjälpa till, vi kan. Om det finns missuppfattningar, misstolkningar om texterna, det är vår roll att rätta till. Att tydliggöra med allt detta. Vi är emot detta och vi hjälper till. Alla är välkomna.

Bilden växlar och vi ser kvinnan gå upp för trapporna mot en kyrka, samtidigt som hon tittar sig över axeln. Speakerrösten hörs (på svenska):

– [Namn] vill inte smutskasta andra muslimer, men anser att det finns stöd för deras agerande i Koranen och det var en anledning till att hon lämnade islam. Idag lever hon med ett överfallslarm och hon är inte ensam om att vara utsatt som konvertit.

Hemma i vardagsrummet igen. Kvinnan som konverterat berättar att de flesta konvertiter lever hemligt, men hon lever sitt liv som öppet kristen trots hot och trakasserier. Hon säger att ytterligare två konvertiter skulle ha varit med under dagens inslag och berättat om sina upplevelser, men de vågade inte.

Koranen som roten till allt ont

Det är inte bara i inslaget om konvertiten som Koranen används som förklaring till vad som sker. Nyheten om att Nils Horners mördare fortfarande är på fri fot (4 april) talar också om "den mörka världen av jihad", citatet kommer troligtvis från talibanexperten Michael Semple men i inslaget är det reportern som säger det.

Diskussion

Inslaget om konvertiten är något av ett skolboksexempel när det kommer till den islamofobiska maximen och förstärkandet av bilden av islam och kristendom som varandras motsatser. Precis som Gardell skriver så finns det en mängd olika sätt att tolka Koranens texter på. För att förstå texterna behöver man läsa på arabiska, känna till kontexten för vad som hände i samband med att texten kom till och också veta hur profeten och hans följeslagare kan ha tänkas uppfattat versen och gärna känna till korankommentatorernas diskussion kring tolkningarna som kan ha uppstått (2011:157).

Vidare skriver Gardell att denna komplexitet tycks ha undgått de "antimuslimska idéproducenterna" som enligt honom läser Koranen "som fan läser Bibeln" och sedan kommer till slutsatsen att Koranens texter har en och endast en bokstavstrogen betydelse som alla muslimer styrs av (2011:158- 160). Det här tankesättet, argumenterar Gardell, gör att citat från Koranen ofta används som bevismaterial för inneboende ondska och att de muslimer som får höras är de som bekräftar den islamofobiska kunskapsregimen och som vill bekräfta kunskapsregimens stereotyper och göra avbön (Gardell, 2011:159-160).

Resonemangen stämmer mycket väl överens med vad som sker i inslaget om kvinnan som konverterat. Dessutom väljer man tankesättet att ett mångreligiöst Sverige leder till motsättningar. Även om en imam, nästan pliktskyldigt, intervjuas om vad han tycker om förföljelsen av konvertiter får han ytterst lite plats jämfört med både övriga intervjupersoner och speakerrösten.

Framställningen av de muslimer som jagar och trakasserar konvertiten, spottar och kastar kaffe på henne går att relatera till Pooles resonemang om islamofobi som ett samtida uttryck för orientalism. Det spelar ingen roll hur mångfacetterade islams utövare må vara, i den "nya" orientalismen finns det bara utrymme för fåtalet stereotyper, exempelvis de fundamentalistiska och hotfulla (Poole, 2009:18, 40). Samtidigt är det en fin balansgång, det är inte per definition islamofobiskt att rapportera om brott som begås av muslimer och det är svårt att ha invändningar mot att Rapport väljer att ange religionstillhörighet när det uppenbarligen har relevans för händelsen, som ju handlar om religiöst motiverade hatbrott. Poole ser emellertid en tendens i rapporteringen

kring islam, där berättandet tangerar sensationsjournalistik. Vardagsnära eller positivt tematiserade nyheter om muslimer får stå tillbaka till förmån för de "extrema" fallen (Poole, 2009:14-15). Mediernas nyfunna intresse för islam skulle kunna innebära en positiv förändring, men istället reproduceras kunskaper om islam som cementerar orientalistiska synsätt (Poole, 2009:2).

Om ens ambition med ett nyhetsinslag är att förklara ett skeende med hjälp av Koranen tänker vi att det kan vara en god idé att åtminstone nämna att Koranen inte är en instruktionsbok för hur man bäst tar andra människor av daga, eller i alla fall antyda att det kan vara makthunger snarare än Guds vilja som gör att organisationer försöker sabotera demokratiska val.

Något Rapport konsekvent gör under vår valda månad är att översätta "Allah" till "Gud", vilket det annars är vanligt att man låter bli i media (Hvitfelt, 1998:82-83). Något vi bland annat kunde se efter attacken mot Charlie Hebdo där det "arabiska stridsropet" Allahu akbar skrivs ut både på arabiska och på svenska av bland annat Dagens Nyheter (DN, 2015, 10 januari). En annan vanlig utebliven översättning från arabiska till svenska är den muslimska trosbekännelsen "det finns ingen Gud utom Gud" vilken ofta skrivs ut som "det finns ingen Gud utom Allah". Det kan se ut som en petitesse, men den semantiska betydelsen av "det finns ingen Gud utom Gud" är inte densamma som den av "det finns ingen Gud utom Allah", där det sistnämnda förmedlar bilden av att muslimer har en annan, främmande, gud än Gud och att den guden heter Allah, när trosbekännelsens egentliga mening är att ingen människa är större än Gud (Gardell, 2011:145-146). Även den kristna, apostoliska trosbekännelsen inleds med orden "Vi tror på Gud Fader, allsmäktig" som signalerar en monoteistisk trosuppfattning, att man helt enkelt tror på en allsmäktig Gud istället för flera.

Religionshistorikern Göran Larsson talar om att man i Sverige och Europa får välja religion fritt, och att det är upp till den enskilda individen att tillhöra vilken religion hen helst önskar. Att prata om ett europeiskt eller svenskt "oss" på det här viset utesluter "de" miljontals muslimer som lever bara i Västeuropa. Ett tankeexperiment på temat "i Sverige är det fritt fram att tro vad man vill" är att fundera kring hur ens familj, kollegor eller klasskamrater skulle reagera om man en dag konverterade från kristendom till islam och kanske fann att man själv helst vill täcka inte bara sitt hår utan även sitt ansikte. Och utöver det, hur skulle man påverkas av de många hatbrott muslimer utsätts för varje år (brå, 2014:40)?

Slutdiskussion

Resultaten av vår studie stämmer väl överens med vad tidigare forskning av nyhetsmediers bild av islam och muslimer visar, vi ska nu kortfattat gå igenom den här studiens viktigaste fynd:

- Nyheterna är ensidiga och förlagda utomlands. Av månadens 28 inslag som går in under vår definition av ”islamiska nyheter” utspelar sig endast två i Sverige. Inslagens tema är till största delen negativt tematiserade och det talas ofta om självmordsbombare och talibaner. Att döma av nyheterna är våld och hot om våld en ständigt närvarande del av livet i den muslimska världen. Det här stämmer överens med Hvitfelts bild av rapporteringen åren 1991-1995 och med Pooles (2009:258) upptäckt att en mycket liten mängd nyheter om muslimer i Storbritannien är inrikesnyheter.
- Muslimer figurerar i samband med negativt tematiserade händelser, vilket ofta är fallet i nyhetsmedia (Gardell, 2011:148; Hvitfelt, 1998:80; Poole, 2009:252). Alla inslag är inte negativa, men lejonparten är det. Här är det viktigt att minnas att nyhetsmedia fokuserar på det oväntade (Becker 2009:61). Att andelen positivt tematiserade nyheter är så liten kan sägas höra till redaktioners sätt att arbeta. Hvitfelt formulerar medielogiken på följande vis: *”Dramatik och våld har nyhetsvärde och dramatiken har varit stor, oftast utan särskilt religiösa förtecken, i delar av den islamiska världen.”* (Hvitfelt, 1998:74).
- Muslimska attribut så som slöja får passera okommenterat i Rapport. Förvisso kommenteras en kvinnas kläder i ett av inslagen, men hennes kläder benämns då som ”fina” istället för som ett utslag av kvinnoförtryck. Att det här är värt att lyfta beror på att den icke-muslimska befolkningen ofta fokuserar på slöjan som en unik symbol för kvinnoförtryck. Gardell argumenterar för att slöjfixeringen tjänar tre syften: För det första osynliggör det mångfalden av starka, självständiga och kreativa muslimska kvinnor, för det andra vill man avleda fokuset från att patriarkalt kvinnoförtryck förekommer även bland den icke-muslimska befolkningen för att förpassa patriarkala förtryck till ett ”invandrarproblem”, och för det tredje ger det här en möjlighet för västvärldens män att axla rollen som riddare och räddare av den muslimska kvinnan (Gardell, 2011: 279-280).
- Allah översätts till Gud i samtliga inslag där ordet förekommer. Det är annars vanligt att man låter bli att översätta vissa arabiska ord för att skapa en känsla av expertkunskap eller förstärka känslan av att islam är något annorlunda och främmande. Ord som Allah, sharia, salafi och jihad är exempel på sådana (Gardell, 2011:145-146; Hvitfelt, 1998).
- Koranen används ibland för att förklara komplexa skeenden. Detta trots att Koranen består av texter som måste tolkas och diskuteras för att kunna förstås, den säger inget rakt ut utan vad som ofta hänvisas till är egentligen människors tolkning av Koranen (Gardell, 2011:155-156).

- Män tilläts i större utsträckning än kvinnor inneha rollen av experter. Det här tror vi knappeligen är signifikant för just islamiska nyheter, vi tror snarare det är något av ett klassiskt patriarkalt problem. Varför vi ändå tar upp det är för att islam ofta beskrivs som en kvinnoförtryckande religion (Brune, 1998:11; Gardell, 2011: 280).
- Rapport undviker i regel att lägga uttalad fokus på intervjupersonernas religion, om det inte är vad inslaget handlar om (som i nyheten om konvertiten). Vår tanke är att det här beror på deras mångfaldsplan snarare än slumpen (SVT, 2015:25).

Den här studien sällar sig i ledet för redan existerande forskning. Rapportens mediebild av islam under april 2014 är inte märkbart avvikande från vad forskarvärlden sett tidigare, det anmärkningsvärda är att ett så ansett nyhetsprogram som Rapport inte kommit längre vad gäller att presentera en mer nyanserad bild av islam och muslimer. Sverige och svenskars inställning till islam har ändrats avsevärt de senaste 25 åren, men mediebilderna verkar inte ha gjort det, i alla fall inte den mediebild som vi kunnat i Rapport under april 2014.

Rapports riksnyheter kodade till islam var långt mer homogena än vi kunde tänka oss. Endast två av månadens alla nyhetsinslag på riksnivå berörde muslimer i Sverige. Resterande var utrikesnyheter. De allra flesta nyheter hade negativ tematisering och handlade om våld, terrororganisationer, barnäktenskap, flyktingar, journalistmord och dödsdömda fångar. Vilket enligt tidigare forskning är signifikant för nyheter kopplade till islam (Hvitfelt, 1998:80; Gardell, 2011:102; Poole, 2009:249, 252; m.fl.).

Resultaten av analysen indikerar också att SVT medvetet praktiserar sin mångfaldsplan, även om man har en lång väg att vandra baserat på hur mediebilderna sett ut under april 2014. De tydligaste tecknen på att de har en medveten strategi, förutom att de själva skriver att de har det, är att de konsekvent översätter Allah till Gud och att de tycks vinnlägga sig om att ofta prata med muslimer snarare än om muslimer. Vissa experter som inte tycks praktisera islam men som ändå uttalar sig om islam förekommer. Rapport nämner så gott som aldrig sina intervjupersoners trostillhörighet eller vilken religions påbud terrororganisationer säger sig följa. I ett inslag försöker man förklara en terrororganisationens handlande med hjälp av begreppet "jihad", men resterande gånger det talas om talibaner eller liknande grupper hör man inget prat om varken Gud eller heliga krig.

De största bristerna i nyhetsförmedlingen är dess ensidighet, dess utlandsfokus, den negativa tematiseringen, att Koranen ibland används som förklaring till varför negativa saker sker och att män i större utsträckning än kvinnor får inneha rollen som experter. Konsekvenserna för den kollektiva synen på hur islam och muslimer "är" färgas, med hänvisning till teorier om media representation och om språkets ramverk för att konstruera verkligheten, sannolikt mycket av att muslimer framställs negativt i nyheterna.

I en uppföljande studie hade vi velat studera mediarepresentationen av islam under hela 2014, då genom att välja ett program i veckan där urvalet matchar urvalsramen för att kunna dra generaliserande slutsatser kring hela året. Ytterligare studier som hade varit intressanta att utföra är en kvantitativ studie av attityder hos svenska muslimer där de via en enkät får besvara frågor om hur de uppfattar nyhetsbilden av islam och muslimer. Vidare hade vi velat undersöka framställningen av muslimska kvinnor i Rapport under ett givet år. Att undersöka mediarepresentationens förändring över tid hade också varit givande, men det hade troligtvis krävts mer omfattande studier än en kandidatuppsats bjuder. Att jämföra rapporteringen av terroråd där gärningsmännen tillhör olika religioner är ytterligare ett förslag på kompletterande studier som kan besvara hur mediebilderna av islam och muslimer ser ut.

Referenslista

Litteratur

Becker B, L., & Vlad, T. (2009). News Organizations and Routines. I Wahl-Jorgensen, Hanitzsch (ed.), *The handbook of journalism studies* (s. 59-72). New York: Routledge.

Bevelander, P., & Otterbeck, J. (2006). *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Stockholm: Elanders gotab.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber.

Carlbom, A. (2003). *The Imagined versus the Real Other: Multiculturalism and the Representation of Muslims in Sweden*. (Doctoral thesis, Lund Monographs in Social Anthropology, 234). Lund: Dept. of Sociology, Lund University. Hämtad från: <http://www.lu.se/lup/publication/20977>

Coleman, R., McCombs, L., Shaw, D., & Weaver, D. (2009). Agenda setting. I Wahl-Jorgensen, Hanitzsch (ed.), *The handbook of journalism studies* (s. 147-160). New York: Routledge.

Entman M, R., Matthes, J., & Pellicano, L.(2009). Nature, Sources and Effects of News Framing . I Wahl-Jorgensen, Hanitzsch (ed.), *The handbook of journalism studies* (s. 175-190). New York: Routledge.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wägnerud, L. (2012). *Metodpraktikan*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Gardell, M. (2011). *Islamofobi*. Stockholm: Leopard.

Hvitfelt, Håkan (1991). Svenska attityder till Islam. I Holmberg, S, Weibull, L (red) *Politiska opinioner*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Hvitfelt, H. (1998). Den muslimska faran, om mediebilderna av islam. I Y. Brune (Red.), *Mörk magi i vita medier: Svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism* (s. 72-84). Stockholm: Carlsson Bokförlag

Leth, G., & Thurén, T. (2002). *11 september – mediernas bevakning av terrorattackerna*. Stockholm: Nordstedts tryckeri.

Nord, L., & Strömbäck, J. (2012). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur AB.

Nord, L., & Strömbäck, J. (2012). Demokrati, medier och journalistik. I Nord, L & Strömbäck, J (Red), *Medierna och demokratin* (s. 9-39). Lund: Studentlitteratur AB.

Ochs, E. (2010). Indexing gender. I *the routledge sociolinguistics reader* in M., Meyerhoff & E., Schlee (ed.) Oxon: Routledge.

Orgad, S. (2012). *Media Representation and the Global Imagination*. Cambridge: Polity Press.

Poole, E. (2009) *Reporting islam, Media representations of British muslims*. London: I.B. Tauris

Said, E. (1993). *Orientalism*. Stockholm: Ordfront.

Weibull, L., Oscarsson, H., & Bergström, A. (red). (2011). *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet. Tillgänglig: http://som.gu.se/digitalAssets/1391/1391424_i-framtidens-skugga-rev-121129.pdf

Vetenskapliga artiklar

Davies, I., Sowden P., Jerret, D., Jerret, T. & Corbett, G. (1998)
A cross-cultural study of English and Setswana speakers on a colour triad task: A test of the Sapir-Whorf hypothesis. *British Journal of Psychology*, hämtad 2015-05-08 från: http://www.readcube.com/articles/10.1111%2Fj.2044-8295.1998.tb02669.x?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referrer=onlinelibrary.wiley.com&purchase_site_license

Halliday, F. (1999). 'Islamophobia' reconsidered. *Ethnic and Racial Studies*, 22:5, 892-902. doi: 10.1080/014198799329305 Hämtad från: <http://www.tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/abs/10.1080/014198799329305>

Kay, P., & Kempton, W. (1984) *What is the Sapir-Whorf-hypothesis?* University of California, Michigan State University. Hämtad från: <http://www1.icsi.berkeley.edu/~kay/Kay&Kempton.1984.pdf>

Rapporter

Brottsförebyggande rådet. 2014. *Hatbrott 2013*. Stockholm: Fritzes kundservice. Hämtad från http://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759928c/1421243287046/2014_14_Hatbrott_2013.pdf

Ghersetti, M., & Levin, A., (2002). Muslimer och islam i svenska nyhetsmedier, om rapporteringen av terrorattacker i USA den 11 september 2001. Integrationsverkets skriftserie III, 2008. Norrköping. Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.
Hämtad 2015-03-17 från <http://www.mkc.botkyrka.se/biblioteket/Publikationer/islamimedia.pdf>

MMS. (2015). *Årsrapport 2014*. Tillgänglig: <http://www.mms.se/wp-content/uploads/dokument/rapporter/tv-tittande/ar/%C3%85rsrapporter/%C3%85rsrapporten%202014%20f%C3%B6r%20TV%20och%20Webb-TV.pdf>

The Runnymede Trust. (1997). *Islamophobia – a challenge to us all*. London: The Runnymede Trust.

SVT. (2015). *Sveriges Televisions public-service redovisning 2014*. Stockholm: SVT. Tillgänglig: <http://www.svt.se/omsvt/fakta/public-service/article2711775.svt/binary/Public%20service-redovisning%202014>

Weibull, L. (2014) Medieförtroende i nytt medielandskap. Bergström, A, Oscarsson, H. (red). *Mittfåra & marginal*. Göteborg: SOM-institutet. Hämtad från: http://som.gu.se/digitalAssets/1488/1488234_mittf--ra---marginal-hela.pdf

Westlund, O., & Ekström G. (2014) Nyhetsmediernas funktioner. Bergström, A, Oscarsson, H. (red). *Mittfåra & marginal*. Göteborg: SOM-institutet. Tillgänglig: http://som.gu.se/digitalAssets/1488/1488234_mittf--ra---marginal-hela.pdf

SJF. (u.å) *Publicitetsregler*. Hämtad 2015-04-10 från, <https://www.sif.se/vrkesfragor/vrkesetik/spelregler-for-press-radio-och-tv/publicitetsregler>

Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. SOU 2006:21. Stockholm:Fritze
Hämtad 2015-03-17 från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/86/34/fe68999e.pdf>

Utrikesdepartementet. (2002) *Jalla! Möte med den muslimska kultursfären*. Stockholm: Utrikesdepartementet. Hämtad 2015-05-07 från: <http://www.utrikes.regeringen.se/projekt/jalla/jalla2.pdf>

Europol. (2014) *European Union terrorism situation and trend report 2014*. European Police Office. Hämtad 2015-05-09 från: <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014>

Journalistiskt material

DN (2015, 10 januari) *Attentatet mot Charlie Hebdo: det här är vad vi vet*. DN. Hämtad 2015-05-05 <http://www.dn.se/nyheter/varlden/attentatet-mot-charlie-hebdo-det-har-ar-vad-vi-vet/>

DN (2011, 25 januari) *Islamistisk terrorism ovanlig i Europa*. DN. Hämtad 2015-05-07 <http://www.dn.se/nyheter/varlden/islamistisk-terroris-ovanlig-i-europa/>

Sveriges Radio (2015, 7 februari). Ekots Lördagsintervju. *Vad säger islam om jihad, Salahuddin Barakat?* Hämtad 2015-05-05 från <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/496914?programid=3071>

